

Capreolus

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

10^e Jaargang, nr. 34/35
Augustus 2002

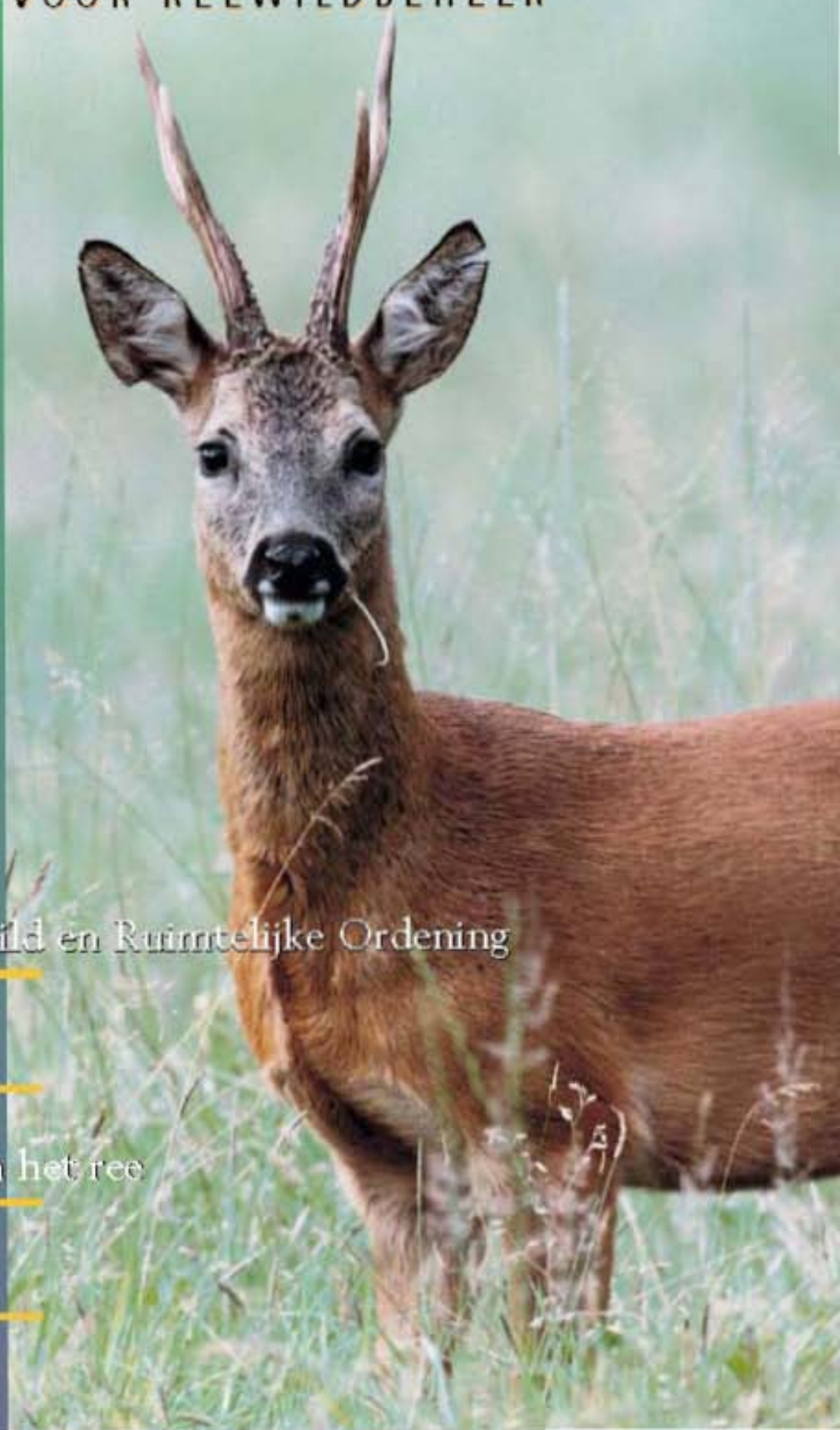
Thema:
Meten is weten

Symposium Reewild en Ruimtelijke Ordening

Tellen

Populatiegroei van het ree

Beheermethodes

Inhoud

Even voorstellen	3
Algemene ledenvergadering in teken van afscheid	5
Symposium Reewild en Ruimtelijke Ordening	8
Reeënspongen in Nederland	12
Vereniging Het Reewild op de Game Fair	13
Kan men reeën tellen?	14
Reeëninventarisaties	16
Populatiegroei van het ree	18
Over beheermethodes	21
Reeënbeheer op één A4	24
Vernieuwing zweethondenlijst	25
Betalingsherinnering contributie	25
Richtkijzers 2	26
Voor u gelezen	29

Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer
van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar
Beschermheer: Z.K.H. Prins Bernhard

Redactie:
G.J. Spek - Eindredacteur
R.L. van Nedepele - Redactielid ad interim
E.L. Boers - Redactielid

Redactie ondersteuning:
Mw. J.A.M. Hendriks-Bueber - Fotomateriaal
R.C. van Dijk - Advertentie Acquisitie
J.M. Smit - Correspondent buitenlandse tijdschriften

Bestuur:
ir. W.E.J. Neutel voorzitter (2002)
J. van de Waardt secretaris (2000)
R.A.N. van Heek penningmeester (2001)
J.E. Bakker lid (1996)
H. Robaard lid (2002)
A. ten Oever lid (2000)
W.A.F. Remijnse lid (2000)
Dr. A.P.M. Rutten lid (1993)
Ir. J.M. Seroot lid (1985)
ir. G.A. Schiller lid (2002)
C.W. Jolles lid (2000)

Adviseurs:
Mr. F. van Schooten - Juridische zaken
Prof. Dr. J.L. van Haften - Bioloog
G.J. Spek - Technisch adviseur

Secretariaat:
J. van de Waardt,
Kamillelaan 11,
3925 RG Scherpenzeel.
tel: 033-4691797
fax: 033-4691797
E-mail: info@reewild.nl

Sluipplaatjes:
G.J.M. Koenderink,
Leeu 96, 7991 PK Dwingeloo.
tel: 0521-597356

Coördinator keurmeesters:
J. Schoonderbeeck,
Melidoorstraat 16, 7497 MG Bentelo.
tel: 0547-292228

Vormgeving:
Jenner en Jenner bv, Utrecht.

Drukt:
Plantijn/Casparie Utrecht.

Lithografie:
Van Zijl prepress, Utrecht.

Contributie: € 30 per jaar.

Bankrelatie:
ABN - AMRO Bank rekeningnummer 48.70.37.440
t.n.v. Vereniging "Het Reewild" te Rheden.

"Capreolus" is het onafhankelijke orgaan van de
Vereniging Het Reewild. De weergegeven meningen
komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van het
bestuur. De redactie behoudt zich het recht voor, elke
reactie te korten of te redigeren.

Copy voor "Capreolus" voor:
nr. 36 14-10-2002
zenden aan redactie van Capreolus:
Elburgerweg 146, 8171 RJ Vaassen.

Foto voorpagina:
S. de Vries

Even voorstellen

Door Wout Neutel
Voorzitter Vereniging het Reewild

Tijdens de laatste ALV van 22 april ben ik voorgedragen en benoemd als nieuwe voorzitter van de Vereniging Het Reewild. Hoogste tijd om mezelf even aan u voor te stellen, zodat u weet wat voor vlees u in de kuip heeft. Mijn naam is Wout Neutel, geboren in Assen, getogen te Haulerwijk. Als zoon van een enthousiast en gedreven jager, bestuurder en kunstschilder is het buitenleven mij met de paplepel ingegoten. Het verbaasde niemand dat ik in Wageningen ging studeren. Bosbouw en Natuurbeheer werd het, zes mooie jaren met stages in Zweden en in Engeland bij de Game Conservancy, en afstudeervakken op Terschelling en op het Nationaal Park 'De Hoge Veluwe'. Nog tijdens mijn studie begon ik als vrijwilliger bij SBNL, en na mijn afstuderen kon ik aan de slag als coördinator terreinbeheer. Schitterend werk, waarbij ik velen van u al eens ben tegen gekomen bij lezingen of vrijwilligerswerk. Na bijna 10 jaar diverse functies en projecten bij SBNL te hebben gedaan ben ik via een adviesbureau voor landgoedontwikkeling terechtgekomen bij Eelerwoude Ingenieursbureau waar ik nu werkzaam ben als adjunct-directeur.

Korte Visie

Ik vind dat u van een nieuwe voorzitter een korte visie mag verwachten op de positie en rol die Vereniging inneemt tegen de achtergrond van de huidige maatschappelijke opvattingen rondom actief beheer van dieren in het algemeen en reeën in het bijzonder. Vanuit dat kader zal ik ingaan op de activiteiten van het lopende en komende verenigingsjaar.

De doelstelling van de Vereniging onderschrijf ik van harte. Het behoud van duurzame populaties reeën en bevordering van welzijn

van reeën in Nederland. Onze inspanningen zullen hierop gericht zijn.

De Flora- en Faunawet is een feit

Met het in werking treden van die wet is ons doel, duurzame populaties en welzijn van reeën, zeker niet dichterbij gekomen, integendeel. Populatiebeheer als erkende reden om tot afschot te komen is in deze wet niet als vanzelfsprekend uitgangspunt opgenomen, en dat raakt ons direct. Bureaucratie dreigt een praktisch wildbeheer onuitvoerbaar te maken. Maar: er is ook een belangrijke les te leren uit de afgelopen jaren die tot deze wet

hebben geleid. En dat is dat jacht en wildbeheer opener en democratischer gemaakt moet worden. De burger vindt natuur en bos van iedereen en zo ook de dieren die er leven. Het idee dat jagers mogen en kunnen beslissen over dood of leven zonder inspraak of controle zou niet meer van deze tijd zijn. Het actief doden van dieren roept weerstand op en termen als 'alleen bij zwaarwegende belangen', 'intrinsieke waarde van het dier', 'afschot alleen door professionals'.

Actief beheer

Maar juist bij reeënbeheer kunnen we uitleggen dat actief beheer van zwaarwegend belang is voor het voortbestaan van populaties reeën, dat de intrinsieke waarde van een dier gediend is door een gezonde populatie, dat het beheer door ons uitgevoerd, professioneel en deskundig is!

We kunnen uitdragen dat we ons vak vrijwillig en met plezier uitoefenen en dat wat anders is dan plezierjacht. We kunnen aantonen dat we kennis hebben en kundig zijn en daarom bij uitstek in staat zijn goed reeënbeheer te plegen.

Graag geziene gasten

Reeën zijn graag geziene gasten door recreanten, zeg maar de burger. Ze zijn er door Walt Disney's Bambi al vroeg mee opgegroeid. Ontmoetingen met reeën zijn voor vele mensen het ultieme gevoel weer even in de echte natuur te zijn geweest. Reeën spreken door hun grootte en verschijning tot de verbeelding. Over het algemeen zonder het besef dat die gezonde reeënstand voor een groot deel te danken is aan de toewijding van duizenden reeënjagers in Nederland. Dat is jammer, een tot nu toe gemiste kans.

Openstellen voor andersdenkenden

Door ons open te stellen voor andersdenken-

Foto: J. Huttinga

Foto: S. de Vries

den, kunnen we ons verhaal nog beter maken. Het is een natuurlijke reactie om bij onterechte kritiek of onterechte bemoeizucht, of onder het motto ik is klein en zij zijn groot te berusten. Maar wij hebben het gelijk aan onze kant en als we met zijn allen in staat zijn om mensen te laten zien wat we doen en waarom we dat doen en ons openstellen voor soms ook terechte kritiek, zie ik een mooie toekomst voor reeën in Nederland en dus voor onze Vereniging.

Activiteiten

Onze activiteiten zullen zich moeten concentreren rondom vier steekwoorden: voorlichting, openheid, kennis en kunde, samenwerken. Op het gebied van voorlichting hebben we na de ALV al een grote stap gezet:

Symposium

Ons symposium en de te behandelen problematiek 'reewild en ruimtelijke ordening' raakte de kern van de doelstelling van onze Vereniging. We hadden een vruchtbare discussie die meer licht wierp op uitgangspunten, randvoorwaarden, bestaande kennis en nog te verwerven kennis rondom reeënbeheer en steeds minder ruimte voor reeën.

Tijdens dit symposium beleefde onze nieuwe film 'Reeënprongen in Nederland' zijn première: een voorlichtingsitem bij uitstek. Ik ben ervan overtuigd dat we met deze film een belangrijke stap voorwaarts kunnen zetten om reeën en reeënbeheer onder aandacht te brengen bij overheden en burgers.

Capreolus

Dan ons prachtige blad Capreolus dat in de afgelopen jaren een enorme kwaliteitsslag gemaakt heeft onder Piet Schenk's bezielende

leiding en met behulp van zijn vorige werkgever Mercedes Benz. We staan nu voor de uitdaging om de kwaliteit te handhaven zowel qua inhoud als qua uitstraling. Dat is vooral een financieel verhaal. Het zou natuurlijk fantastisch zijn als we, en daarmee doe ik meteen een beroep op u, voldoende sponsors zouden kunnen vinden. We zullen het blad hoe dan ook een financieel duurzame plaats moeten geven in onze jaarlijkse begrotingen.

Game Fair

We hebben ons dankzij onze vele vrijwilligers onder aanvoering van Ad van Woensel uitstekend gepresenteerd op de Game Fair in Berg en Bos. Volgend jaar hopen we een Nationale Beheertoonstelling te organiseren waar we ons weer in volle omvang kunnen presenteren: voorlichting, kennis en kunde etaleren en aanbieden, openheid, samenwerken.

Flora en Faunawet

De Flora en Faunawet zal ook de nodige aandacht opeisen. We zullen ook hier alle zeilen bij moeten zetten om krom weer recht te maken. We zullen FBE's bijstaan om goede reeënbeheerplannen af te leveren op basis waarvan duurzame populaties en welzijn van reeën bevorderd kunnen worden. We hebben goede hoop op basis van overleg en samenwerking met de provincies, op basis van goede reeënbeheerplannen toch tot een goede, actieve vorm van beheer te komen die recht doet aan onze missie.

Reeënmerken

In het verlengde daarvan blijven we ons sterk maken voor het voortzetten van de huidige systematiek van reeënmerken. Enerzijds om

zo te bevorderen dat afschot controleerbaar conform de reeënbeheerplannen geschiedt en stroperij wordt tegengegaan, anderzijds om veterinaire redenen zodat een eenmaal geschoten ree een identiteit krijgt die te volgen is.

Cursus

Op gebied van kennis en kunde noem ik onze cursus reeënbeheer. Iedere jager in Nederland heeft via het verplichte Jachtexamen een basiskennis meegekregen van reeën. De Vereniging vindt dat, dat uitgebouwd moet worden zodat de deskundigheid en professionaliteit van reeënjagers buiten kijf staat. Zoals bij het bestuursverslag reeds genoemd bestaan er nu verschillende versies. Willen we de opleiding aanzien geven naar buiten toe, dan is uniformiteit van kwaliteit in ieder geval een vereiste. Voorop staat dat in de regio's die de cursus geven veel animo bestaat voor deelname en dat, dat tevens een bron is voor nieuwe leden.

Nieuwe leden

Nieuwe leden, meer leden is natuurlijk een belangrijk punt van aandacht de komende periode. Meer leden betekent meer gewicht, maar het betekent ook een gezondere financiële basis voor onze activiteiten.

Samenwerken

Als laatste maar zeker niet als minste is het van belang om de samenwerking met andere instanties te intensiveren. Organisaties als de KNJV, Wildbeheer Veluwe, Het Edelhert. Onze doelstellingen liggen in elkaars verlengde en samen maakt sterk. Maar ook met overheden, met name LNV en provincies, de grote terreinbeherende organisaties als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Landschappen, SBNL met haar campagne Groene Aders. We zullen contacten waar nodig intensiveren, zoeken naar wat ons verbindt en ons daarop concentreren.

Door voorlichting, kennis en kunde, openheid en samenwerken kunnen wij, leden van de Vereniging, duurzame populaties en welzijn van reeën een stuk dichterbij brengen. We zullen dat met zijn allen moeten doen. Interne verdeeldheid en twistpunten over details, doen daar alleen maar afbreuk aan. Ik wil u als leden graag oproepen gezamenlijk met uw bestuur die kar met 60.000 reeën te willen trekken.

Algemene Ledenvergadering in teken van afscheid

Een toch enigszins zenuwachtige voorzitter Piet Schenk opent op 20 april kort na 10.30 uur de vergadering.

Van de ereleden zijn de heren van Beuningen en Eikelboom aanwezig en is de heer Coldewey helaas verhinderd. Hij heeft de vergadering echter wel een schrijven gezonden waarin hij vermeldt dat hij zich de dag van oprichting van de vereniging nog goed kan herinneren. Het was ter gelegenheid van een trofeeënshow in hotel Bakker te Vorden. Spontaan meldden zich die middag 30 leden aan. Dhr. Coldewey is het nog enig levende bestuurslid van het eerste uur.

Een speciaal woord van welkom is er voor dhr. van Erp Taalman Kip, voorzitter ver. tot het Behoud van het Veluws Hert, en de heren Segeren en Alferink van de KNJV.

landelijke cursus van de grond te krijgen. Wat betreft de reeënmerken blijft de vereniging pogingen in het werk stellen om deze weer verplicht te krijgen. Er is een schrijven gericht aan alle fauna-ambtenaren van de provincies om te trachten in de FBE-plannen het gebruik weer verplicht te stellen.

De penningmeester kan verheugend mededelen dat ook dit jaar weer een goedkeurende

Bij de ingekomen stukken en mededelingen wordt als anekdote door de voorzitter twee brieven uit 1951/52 voorgelezen waarin de Ver. tot Behoud van Natuurmonumenten en St. Nat. Park Hoge Veluwe lid worden van de vereniging tegen een contributie van resp. f 10,— en f 3,— per jaar.

Ook wordt aandacht besteed aan de op 13 april j.l. gehouden ledenvergadering van de KNJV. Hierbij wordt opgemerkt dat de KNJV [lees G. Alferink] de belangen van onze vereniging goed meeneemt naar het Haagse. Bij de behandeling van de notulen blijkt dat secretaris Jaap van de Waardt zijn werk goed heeft gedaan. Geen van de toen aanwezigen heeft vragen wat betreft inhoud/redactie en voorzitter complimenteert secretaris met de netjes verzorgde wijze van presenteren van de notulen.

Bij de behandeling van de bestuursverslagen moet helaas worden geconstateerd dat na deze ledenvergadering het dagelijks bestuur nog maar uit 3 personen bestaat. Verder blijkt dat het raamwerk reeënbeheerplan tot een goed einde is gekomen. Ook de afschottijden [geadviseerde] zijn inmiddels, zij het na moeizaam overleg, tot stand gekomen.

Ook de film is inmiddels gereed en aan het eind van het symposium hedenmiddag zal deze worden vertoond.

Zeer problematisch, elke LB-vergadering een punt van discussie, blijft de opzet van een nieuwe cursus. Thans wordt een laatste poging gedaan door een LB-lid om toch één

Foto: S. de Vries

accountantsverklaring is verkregen. Financieel is het een goed jaar geweest maar dat is mede te 'danken' aan het feit dat de geplande activiteiten in verband met de MKZ-crisis geen doorgang konden vinden. Door het wegvallen van de sponsor van Capreolus zal op dat punt een oplossing dienen te worden gevonden. Het is of een goede sponsor vinden of te zijner tijd de contributie verhogen. Geen sponsor betekent ongeveer 7 euro contributieverhoging!

Dhr. Van Wessel, scheidend lid van de kascommissie, stelt namens de commissie aan de vergadering voor om het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde beleid. Met applaus geeft de vergadering te kennen dit voorstel over te nemen.

De begroting, vaststellen retributie voor de regio's en het voorstel om voor het 2003 de contributie te handhaven op het bedrag van 2002 worden door de vergadering goedgekeurd.

De wisselprijs Vereniging Het Reewild wordt dit jaar uitgereikt aan Henk Meijeringh voor zijn vele verdiensten voor de vereniging. Hij is o.a. sinds 1960 bestuurslid Regio Noord Nederland, de laatste jaren als voorzitter,

jarenlang LB-lid namens zijn regio, aantal jaren werkzaam geweest als technisch adviseur van de vereniging, medewerker Capreolus, [mede]auteur van landelijke basiscursus, [mede]initiator en praktisch uitvoerder van het reeënbeheermodel Poutsma, voorlichter van modern reeënbeheer en zijn strijdbaarheid als het gaat om het belang van het ree. Onder daverend applaus wordt de wisselprijs en oorkonde door de voorzitter aan Henk overhandigd.

In zijn dankwoord merkt Henk op dat deze prijs wel het laatste was waarop hij gerekend had. Kon vandaag niet aanwezig zijn omdat hij zich een jaar geleden had aangemeld voor een reünie van zijn examenklas uit 1959. Merkt verder op dat er de laatste tijd zoveel rare dingen gebeurden en dat het hem nu duidelijk is dat hij aardig is beetgenomen.

De wisselprijs 'Eikelboom' is bestemd voor diegene die de meeste nieuwe leden aanbrengt. Was in voorgaande jaren Paul Schneider toch één van de kandidaten de laatste jaren melden de secretarissen van de regio's de cursisten aan waardoor een nieuwe situatie is ontstaan. Evenals vorig jaar ontvangt Niesco Loeröp uit handen van de voorzitter de wisselprijs.

Een woord van dank, vergezeld van bloemen en een fles wijn, wordt ook uitgesproken aan het adres van Joke Hendriks, nl. voor het vele fotowerk dat zij doet voor de vereniging, o.a. voor de posters van het jubileum. Verder wordt een woord van dank gericht aan dhr. Van Wessel. Reeds jaren verzorgt hij de wildmerken voor de vereniging. Hij neemt tevens afscheid als lid van de kascommissie. Uit handen van de voorzitter ontvangt ook hij bloemen en een fles wijn.

Hierna is het moment van afscheid nemen gekomen. Aftredend en niet herkiesbaar zijn de heren Piet Schenk en René van Nederpelt. De aftredende voorzitter bedankt René van Nederpelt voor alles wat hij in de afgelopen 9 jaar voor de vereniging heeft gedaan. Heeft van de vereniging een financieel bloeiende vereniging gemaakt en de film is 'zijn stokpaardje' geweest, had groot verantwoordelijkheidsgevoel voor het grofwild, was voor de voorzitter de eerste jaren van zijn aantreden een gids binnen het bestuur. Als dank voor zijn jarenlange inzet ontvangt hij uit handen van de voorzitter een prachtig boek en een magnum fles wijn.

In zijn dankwoord bedankt René de voorzitter voor de hem toegesproken mooie woorden en gaat o.a. in op het nadeel van dat jagers wel aan elkaar het 'gevoel' kunnen uitleggen maar vaak niet aan de buitenwereld. Is erg blij dat de film dat gevoel gedeeltelijk wel onder woorden kan brengen. Film is een mooi sluitstuk van het jubileum. Wenst het nieuwe bestuur veel succes.

Voorzitter memoreert hierna in het kort zijn bestuursperiode, heeft in de 4 jaar van zijn voorzitterschap een machtige ploeg om zich heen gehad. Is ze daar zeer dankbaar voor want zonder een goede ploeg begin je niets. Bedankt de mede-bestuursleden voor de prachtige 4 jaar en wenst de vereniging Het Reewild alle goeds toe.

Zijn laatste daad als voorzitter is Wout Neutel voor te dragen als nieuwe voorzitter. Dit voorstel gaat met een daverend applaus gepaard. Hierna overhandigt de oud-voorzitter de nieuwe voorzitter de voorzittershamer.

De nieuwe voorzitter richt tot de oud-voorzitter met de woorden dat hij hem heeft leren kennen als een gedreven man.

Foto: J. v. d. Waardt

Foto: J. v. d. Waardt

De aftredende bestuursleden René van Nederpelt en Piet Schenk.

Afscheidswaarden zullen niet door mij, jongste bestuurslid, maar door het oudste en langstzittende lid van het bestuur van de vereniging Guus Rutten tot jou worden gesproken.

In zijn toespraak merkt hij op dat oud voorzitter blijk heeft gegeven een goed bestuurder en manager te zijn, zaken efficiënt aangepakt, de vernieuwde en verbeterde opzet van Capreolus is zijn grote verdienste geweest. Natuurlijk is niet alles van een leien dak gegaan. Er zijn genoeg problemen geweest

en deze zijn, misschien niet tot ieders tevredenheid, wel opgelost.

'Je was een goede voorzitter, je hebt de vereniging gemotiveerd en geactiveerd. Vandaag nemen we afscheid met het symposium in je geliefde park'. Namens de bestuurders spreekt Rutten de dank uit voor 4 jaar voorzitterschap en overhandigt hem een cadeau namens hen allen.

Hierna geeft de nieuwe voorzitter een korte visie op de positie en rol die VHR inneemt

tegen de achtergrond van de huidige maatschappelijke opvattingen rondom het actief beheer van dieren en reeën in het bijzonder.

Tot slot nodigt de voorzitter alle aanwezigen uit voor de lunch en hoopt hen allen na de lunch te mogen begroeten op het symposium.

Symposium Reewild en Ruimtelijke Ordening

Door Wout Neutel

Zaterdagmiddag 20 april 2002, door de MKZ-crisis een jaar later dan gepland, werd het symposium Reewild en Ruimtelijke Ordening gehouden. Wie het heeft bijgewoond zal genoten hebben van de scherpe inleiders met vernieuwende inzichten. Voor wie het niet heeft bijgewoond, volgt een samenvatting die op geen enkele wijze recht doet aan die interessante middag.

Foto: J. v. d. Waardt

Inleiders en forumleden in de startblokken!

Reewild

Allereerst de reeën. Reewild in Nederland maakte in de tweede helft van de vorige eeuw een successtory door. Van 5000 stuks groeide de stand in enkele tientallen jaren naar ongeveer 60.000 stuks. Ze komen zo goed als overal in Nederland voor en in bijna alle landschapstypen. De meeste populaties zijn gezond, de conditie van de dieren is over het algemeen goed. En, hoewel sommigen zich dan haasten erbij te vermelden dat dit ondanks reeënjacht – lees reeënbeheer – is bereikt, is de Vereniging Het Reewild van mening dat dat dankzij het reeënbeheer – lees actief beheer door afschot – bereikt is.

Ruimtelijke Ordening

Na de val van het kabinet over Srebrenica is de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening in het beroemde ronde archief, de prullenbak verdwenen. Maar, vastgestelde nota of niet, een

aantal ontwikkelingen in het landelijke gebied zijn autonoom en laten zich niet keren, hooguit sturen. Ook een nieuwe nota zal ruimte moeten geven aan allerlei functies. Ik neem u even mee in het woud van overheidsplannen, nota's, wetten en gebiedscategorieën. In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening komen we Groene en Rode contouren tegen. Binnen Rode contouren mag gebouwd worden, verstedelijkt, binnen Groene contouren is natuur, landschap en cultuurhistorie leidend. Echte verstedelijkingscentra komen we tegen in zogenaamde bundelingsgebieden. Rondom stadscentra worden Regionale Parken aangelegd, stedelijke uitloopgebieden voor de recreatiebehoefte van de moderne Nederlandse stadsmens. De randstad wordt omgedoopt in Deltametropool. Nationale Parken en provinciale Parken worden ingesteld ter behoud en ontwikkeling van landschap, natuur, cultuurhistorie en recreatie. We hadden al een droge en natte Ecologische Hoofdstructuur, een netwerk van natuurgebieden, aan elkaar verbonden door Robuuste

Foto: J. Hendriks

verbindingzones. Een groot deel van Oost Nederland gaat op de schop volgens de reconstructiewet. Op de zandgronden zijn reconstructiegebieden aangewezen om de milieuproblemen en veterinaire problemen van de intensieve landbouw op te lossen. Ik verzeker u dat ik lang niet uitputtend ben en alleen maar de hoofdlijnen schets. Het geeft in ieder geval weer dat we met erg veel mensen in een relatief klein land erg veel willen.

Ruimtebeslag

Er is op weg naar 2030 veel meer ruimte nodig voor wonen (75.000 ha), bedrijventerreinen (60.000 ha), het wegennet (60.000 ha), ruimte voor recreatie en sport (140.000 ha), nieuwe natuur (300.000 ha). En dat zal allemaal grotendeels ten koste gaan van landbouwgrond, zeg maar ons cultuurlandschap.

Als we dan bedenken dat we ruim 2 miljoen ha landbouwgrond hebben dan zal toch tussen de 10 en 20% van die oppervlakte van functie gaan veranderen. Hoe dan ook: door dit ruimtebeslag verdwijnt een deel van de beschikbare biotopen voor reeën. Maar er zijn nog een paar ontwikkelingen in het overgebleven deel die van belang zijn voor de kwaliteit van de ruimte voor reeën.

Versnippering

Door aanleg van nieuwe wegen, spoorlijnen enzovoort versnipperd het overige leefgebied. Verkeersslachtoffers en isolatie van populaties kan het gevolg zijn.

De overheid stimuleert openstelling van bos- en natuurgebieden, en sinds het Tweede Structuurschema Groene Ruimte ook de toegankelijkheid van het agrarisch gebied. Het platteland als speeltuin voor de stedelijke mens. Mensen moeten overal kunnen komen, varen, fietsen, wandelen. Rustgebieden voor de fauna zijn taboe. De grote groengebieden die worden aangelegd rondom de grote steden zullen helemaal ingericht worden voor recreatie. Hoe pakt dat uit voor reeën die een bepaalde mate van rust nodig hebben voor het verteren van voedsel? Hoeveel stress levert dat op, zijn zulke recreatiegebieden nog geschikt voor reeën?

De nieuwe natuur?

En al die nieuwe natuur dan? 300.000 ha erbij! Het ree is een cultuurvolger en leeft bij uitstek op de grens van bos en veld. 300.000 ha natuur zal voor een groot deel ingevuld

Foto: J. v. d. Waerd

Mevrouw prof. dr. J.E.M.H. van Bronswijk tijdens haar inleiding.

worden met natuurtypen die minder geschikt zijn voor reeën dan de huidige landbouwgebieden. Denk alleen al aan grote eenheden natuur, begraasd door grote grazers. Overigens zijn er ook positieve ontwikkelingen te melden voor het ree. Wat te denken van het beleidsvoornemen om 40.000 ha landschapselementen aan te leggen in 400.000 ha cultuurlandschap, de zogenaamde groenblauwe dooradering. Ook de campagne Groene Aders van SBNL in samenwerking met WBE's levert een beter biotoop op voor

het ree. Bovendien is het uitgangspunt van de overheid in het landelijke gebied dat iedere nieuwe ruimtelijke ingreep alleen wordt toegestaan als dat per saldo een bijdrage levert aan de landschappelijke kwaliteit. Hoe dat uitpakt voor reeën zal de tijd leren.

Conclusie

Concluderend kan gesteld worden dat er grenzen zijn aan de tot nu toe groeiende reeënpopulatie door minder ruimte en mogelijk minder goede biotopen. De uitdaging die voor ons ligt is hoe we in die nieuwe situatie toch een duurzame populatie kunnen handhaven en welzijn van reeën kunnen waarborgen. Meer reeën en minder ruimte levert spanning op: versterkte migratie, verkeersslachtoffers, schade aan landbouw en natuur, stress en conditieverlies, massale sterfte, ziektes bij reeën en misschien ook bij mensen.

Prof. Dr. J.E.M.H. van Bronswijk

Zij vindt dat het ree en het biotoop van reeën een prominente rol moet krijgen in de Ruimtelijke Ordening. Ze is hoogleraar Gezondheidstechniek voor het gebouw aan de Technische Universiteit in Eindhoven. Zij introduceert een 'caprocentrische' benadering als tegenhanger van de gebruikelijke 'antroposofische' benadering. Vanuit het ree berekend legt van Bronswijk uit dat reeën en mensen gebaat zijn bij een actief beheer in

Foto: J. v. d. Waerd

Het 'forum' in actie.

Foto: J. v. d. Waardt

De Discussie!

de vorm van predatiejacht en veiligheidsjacht. Ziekten en plagen hebben zo geen en krijgen zo geen kans voor reeën, maar ook voor mensen, een bedreiging te vormen. Vanuit een antroposofische benadering ontstaat de paradox dat er door de mens niet mag worden ingegrepen in de reeënpopulaties vanwege de intrinsieke waarde van het dier. Tegelijkertijd gaat datzelfde dier een dieronaardig einde tegemoet door een langzame dood door parasieten en ziekte, of neemt in zijn dood onvrijwillig automobilisten mee bij aanrijdingen. De keus is voor van Bronswijk niet moeilijk: kies capreocentrisch!

Jos Roemaat

Hij algemeen voorzitter van de GLTO, constateerde grote overeenkomsten tussen het wel en wee van reeën en dat van boeren. Niet zo gek als je bedenkt dat het ree de afgelopen decennia dankzij het boerenland-biotop z'n opmars maakte. In de huidige tijdgeest past het om de boeren het vertrouwen en de middelen te geven bij het beheer van het landelijk gebied. Gaat het goed met de boeren, dan gaat het ook goed met de reeën

Conclusies

De Vereniging Het Reewild geeft ondubbelzinnig aan dat volgens haar de enige afdoende en bevredigende oplossing om ree en ruimte

op elkaar af te stemmen ligt in actief beheer. Actief beheer van enerzijds de populatie middels selectief afschot en anderzijds in het actief beheer van biotopen. Geen beheer leidt ook tot minder reeën. Ook

bij afwezigheid van afschot gaan reeën dood. Door geboorte en territoriaal gedrag wordt migratie in de hand gewerkt. Reeën sterven door verkeer, verdrinking. Door hogere dichtheden neemt sociale stress toe, is er minder voedsel te verdelen en minder tijd om dat op te nemen, de dieren verzwakken en zijn vatbaarder voor parasieten en ziekten. Ze sterven een ellendige dood. Bovendien is survival of the fittest niet meer aan de orde: een automobilist maakt geen onderscheid tussen een kapitale zesender en een jaarling-spitser. Recreanten, de burger, willen niet geconfronteerd worden met ziek en stervend reewild. Een toevallige ontmoeting met gezond en weerbaar reewild behoort voor velen tot de ultieme natuurbeleving. In ons cultuurland Nederland is er geen echte ongestoorde natuur meer. Het ree houdt zich bij voorkeur op in min of meer door mensenheden gemaakte cultuurlandschappen. Dit houdt in dat we een zorgplicht hebben voor de natuur om ons heen. Willen we riet? Dan wordt er gemaaid, anders verdwijnt het. Willen we heide, dan wordt er geplagd. Willen we gezonde reeën, dan moet er selectief afschot plaatsvinden door deskundige beheerders. Dat kunnen betaalde krachten zijn, maar dat kunnen ook onbezoldigde deskundigen zijn. Voorop staat planmatig reeënbeheer op basis van kennis en kunde.

Foto: J. v. d. Waardt

Onze nieuwe voorzitter bedankt Luc voor zijn perfecte film.

Actief beheer van biotopen omvat vele activiteiten:

Ontsnipperingsmaatregelen door fauna-passages, verkeersmaatregelen in overleg met de wegbeheerder, het verhogen van de kwaliteit van de biotoop door de aanleg en beheer van groene aders, het creëren van rust door zonering van recreatie, toezicht op gedrag van mensen in het buitengebied, tegengaan van loslopende honden enzovoort.

Verkeersslachtoffers

Natuurlijk is ook bij een actief beheerde populatie en actief beheerd biotoop niet te voorkomen dat er verkeersslachtoffers vallen. In dat verband is het zeer actueel dat de faculteit van Diergeneeskunde in Utrecht in nauwe samenspraak met Vereniging, Stichting Reeënopvang Nederland, de Politie en de Wegenwacht een richtlijn is opgesteld die erop gericht is gezondheid en welzijn bij reeën te bevorderen. Bij aanrijdingen met een ree wordt de Regionale Meldkamer van de politie of de Wegenwacht gebeld. Deze zorgen in overleg met de wildbeheerder voor afvoer van het dode dier of afschot van een

gewond dier. Wordt het ree niet direct teruggevonden wordt er via een regionaal beschikbare hondenvoerder een speciaal getrainde jachthond afkomstig van de zweethondenlijst van de Vereniging ingezet om het gewonde ree te vinden. Het inschakelen van de dierenambulance en de lokale dierenarts wordt als ongewenst beschouwd, daar de verwondingen vaak een slechte genezingskans hebben en reeën bovendien erg stressgevoelig zijn, waardoor een behandeling in gevangenschap gepaard zal gaan met een onnodige verlenging van het lijden. Gezien de grote omvang van de reeënpopulatie in Nederland en de noodzaak om regulerend op te treden is het voor de populatie ook niet nodig om de dieren te behandelen. Naast beperking van het lijden voor individuele dieren, kan de wildbeheereenheid door een betere registratie aangeven aan de wegbeheerder waar preventieve maatregelen kunnen worden getroffen.

Afsluitend

Om ervoor te zorgen dat het goed blijft gaan met de reeën in Nederland is het zaak om samen te werken. Samenwerken met een

ieder die het ree een warm hart toedraagt, en met een ieder die kan bijdragen aan het welzijn van reeën in Nederland.

Als uitsmijter van een meer dan geslaagde dag werd de primeur vertoont van de door Luc Enting gemaakte reeënfilm 'Capreolus Capreolus Reeënsprongen in Nederland'. Deze unieke film wist de aanwezigen 50 minuten lang te boeien.

Hoe u ook in het bezit van deze prachtige film kan komen, leest u op de volgende pagina.

Foto: G. Baay

Ondergetekende bestelt hierbij
..... exemplaren van de video
Capreolus Capreolus
'Reeënsprongen in Nederland'

Naam :

Adres :

Postcode :

Plaats :

Datum :

Handtekening :

Deze strook zenden naar: Ver. 't Reewild,
p/a Cuneraweg 424, 3911 RW RHENEN.

Capreolus Capreolus 'Reeënsprongen in Nederland'

Anno 2002 leven er naar schatting
55 à 60 duizend reeën in ons land.
De populatie, die eerst in het oosten
van het land was geconcentreerd, heeft
zich de laatste decennia over bijna alle
delen van Nederland verspreid. Het ree
is daarmee een van de meest algemeen
voorkomende soorten van de
Nederlandse fauna geworden.

Deze film, gemaakt door de bekende natuur-
filmer Luc Enting, toont in prachtige beelden
de levensomstandigheden en levenscyclus
van het ree. De film toont de spanning tussen
natuur enerzijds en uitdijende bevolking,
economie en toerisme anderzijds. Een zoek-

tocht naar balans wordt in unieke beelden
helder neergezet. De film zal zowel de sym-
pathie voor dit dier verder doen toenemen,
als ook de kennis erover vergroten en ver-
diepen. Vereniging Het Reewild meent dat
bescherming van de fauna, het creëren van
een – in ons overvolle land – toch optimale
leefsituatie slechts dan gerealiseerd kan
worden, indien velen daar een bijdrage aan
leveren. Deze film zal daar een rol in spelen.

Bestellen

U kunt de video bestellen via onze website
www.reewild.nl of via nevenstaande strook!
De kosten bedragen € 16 exclusief verzend-
kosten.

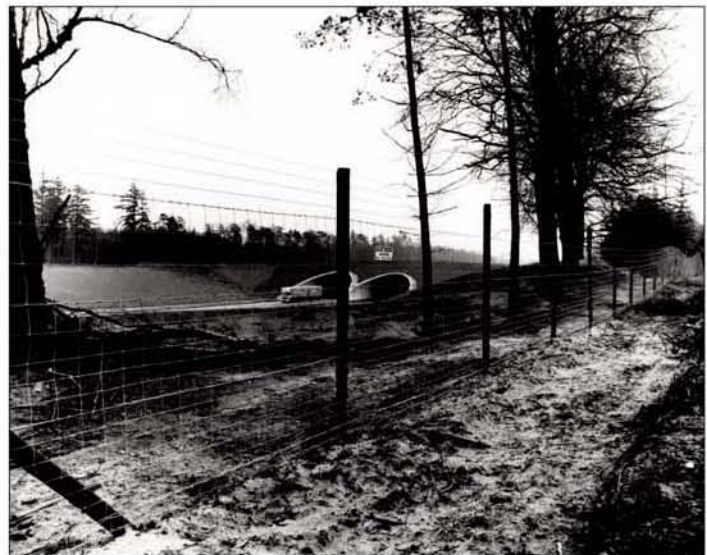
Vakmanschap voor veiligheid van mens en dier
.....al meer dan 30 jaar!

ARFMAN

Uw specialist in:

- landschappelijke afrasteringen
- Kleinwild- c.q. dassentunnels en grofwildtunnels
- inrichting van begrazingsprojecten
- wildroosters en veeroosters
- industriële en paneel hekwerken
- rasterplannen en bestekken
- verkoop van afrasteringsmateriaal, wildreflectoren, DUFTZAUN & KITZRETTUNG (HAGOPUR)

Arfman Hekwerk b.v.
Ondernemersweg 15
7451 PK Holten
Tel 0548 36 29 48
Fax 0548 36 50 42
Internet www.arfman.nl
E-mail info@arfman.nl

Vereniging Het Reewild op de Game Fair 31 mei t/m 2 juni

Na twee dagen noeste arbeid was de stand klaar!

De standbemanning tijdens een rustig moment!

Meestal liep het storm!

Ook Klaus Demmel had met zijn fiep demonstraties geen gebrek aan belangstelling!

De Game Fair ontmoetingsplaats van oude en nieuwe voorzitters.

Al met al mogen we terugkijken op een succesvolle Game Fair, met dank aan allen die zich hiervoor hebben ingespannen.

Kan men reeën tellen?

Door Bruno Hespeler

Reeën worden in de meeste Europese landen bejaagd op grond van een afschotplan. Voorwaarde voor een betrouwbaar afschotplan is dan een goede telling of tenminste een redelijke schatting, en kennis over de te verwachten aanwas. Er zijn echter veel onderzoeken die aantonen dat een betrouwbare telling van in vrijheid levende reeën niet mogelijk is.

Ook schattingen zijn moeilijk. De resultaten zijn van veel factoren afhankelijk. In pure cultuurlandschappen benaderen ze de realiteit beter dan in bosgebieden of in een heggelandschap. In het bos is het werkelijke bestand aan reeën vaak het dubbele of meer van het geschatte aantal. Natuurlijk hangen de resultaten ook weer van de structuur van het bos af. Maar ook van de grootte van het bos, van de lengte van de bos-veld grens en tenslotte ook van het voedselaanbod in en buiten het bos.

Zo zijn bijvoorbeeld reeën in pure dennen- of sparrendekkingen gedwongen hun dagverblijven regelmatig te verlaten om te gaan eten. In meer natuurvolgend beheerde bossen zijn dekking en voedsel meer vervlochten en zijn de reeën niet gedwongen uit te treden. Daardoor worden ze dus weinig waargenomen.

Ook in het open cultuurlandschap zijn niet alle reeën tegelijkertijd present. Jagers noteren in de regel de waargenomen sprongen. Maar reeën zijn geen kuddedieren zoals edelherten, wilde zwijnen of gemzen. De veldree sprongen zijn meer losse verbanden zonder blijvende organisatie en zonder strenge rangorde. Het zijn verbanden met als doel de gemeenschappelijke benutting van voedsel, maar ze vertonen verder geen samenhang. Een voordeel van dit gedrag is bijvoorbeeld de vergemakkelijkte waarneming en dus vermindering van vijanden; tien reeën ontdekken een vijand makkelijker dan twee. Typisch voor dergelijke veldree sprongen is de steeds wisselende samenstelling. Zelfs als we in hetzelfde veld meer dan eens tien reeën bij elkaar zien, gaat het maar zelden om precies dezelfde dieren.

Resultaten uit Kalø

De onderzoeker Strandgaard onderzocht al in februari 1966 de samenstelling van dergelijke sprongen in het terrein van het onderzoeksinstituut Kalø in Denemarken. De dieren hadden allemaal halsbanden om met op afstand afleesbare nummers. Eén van de regelmatig op een bepaalde plaats waargenomen sprongen bestond gemiddeld uit acht, maximaal uit 14, en minimaal uit drie dieren. Op grond van de nummers ging het echter om 21 verschillende dieren. De samenstelling van de sprong veranderde derhalve doorlopend.

Hoe moeilijk het tellen of schatten van ree-wildpopulaties is, wordt ook aangetoond door een ander voorbeeld uit Kalø. In 1953 wilde Andersen de totale populatie reeën op het 1020 hectare grootte onderzoeksgebied (1/3 deel bos) afschieten. De stand werd geschat op 70 dieren. Bij het daarop volgende afschot kwamen 213 dieren op het tableau, met gebruikmaking van honden en hagelgeweren. Dus drie maal zoveel dieren dan geschat – 63 stuks per 100 hectare bos. Desondanks lukte het niet de laatste reeën te

Foto: J. Huttinga

schieten, want aan het eind van de actie waren er nog steeds reeën aanwezig.

Interessant is ook een andere poging van Andersen om een populatie reeën totaal af te schieten, en wel in Seeland. Het betrof hier een bebost schiereiland van 200 hectare. De populatie werd geschat op 60 dieren, dus 30 dieren per 100 hectare bos. Nadat 120 dieren geschoten waren, dus precies het dubbele, en duidelijk was dat het niet zou lukken alle dieren te schieten, werd de poging beëindigd.

Hoe moeilijk het is bepaalde dieren regelmatig te bekijken en hoe makkelijk het is om ze te verwisselen omdat we onvoldoende in staat zijn, reeën individueel te herkennen, wordt aangetoond door een ander voorbeeld, eveneens uit Denemarken.

Andersen markeerde in een geïsoleerd 165 hectare groot bosgebied 38 reeën met halsbanden en nummers. Later werd dit bos met honden en drijvers uitgedreven. Er werden 11 reeën gezien, waarvan slechts 4 gemarkeerde. Van de 38 gemarkeerde reeën is het derhalve 34 reeën gelukt zich met succes te drukken.

De gevolgen voor tellingen

Pogingen om reeën te tellen en op grond van telresultaten een afschotplan op te stellen zijn tot nu toe overal mislukt. Dat wordt alleen al bewezen door het feit dat de afschotaantallen over geheel Europa sinds de laatste honderd jaar stijgen en dat de reeën in de laatste vijftig jaar uitgestrekte gebieden hebben veroverd, die tot dan toe 'reeënvrij' waren. Dit is nu eenmaal alleen mogelijk als – over grote oppervlakten – tot nu toe minder dan de aanwas is benut.

Hoe moeilijk, ja onmogelijk tellingen zelfs in gemengde terreinen met een flink deel open terrein, zijn, toont een ander onderzoek van Strandgaard. Onderzocht werd een 400 hectare groot gebied, bestaande uit 235 hectare veld en 165 hectare bos. Meer dan 90% van de reeënpopulatie was door middel van halsbanden gemarkeerd. Bij tellingen, die ook 's nachts met behulp van schijnwerpers plaats vonden, kon binnen 24 uur nooit meer dan ruim 50% van de populatie worden waargenomen.

Deze waarnemingsfrequentie komt overeen met onderzoeksresultaten van andere onderzoekers zoals Ellenberg. Gossow schreef al in

Foto: M. de Reus

1976: 'Op dit moment is men geneigd, in ieder geval van de kant van wildonderzoekers, bij alle telresultaten van reewild rekening te houden met een foutpercentage van 150 tot 300 %'.

Dit alles is niet nieuw. ook al hadden de verantwoordelijke ambtenaren tot nu toe vaak de indruk op de maan te leven. In ieder geval schreef al meer dan 100 jaar geleden Dietrich aus dem Winckell, een van de prominentste jagers en jachtjournalisten van zijn tijd: 'Het opstellen van algemene normen voor wildstanden behoort tot de onmogelijkheden en moet als tijdverdrijf overgelaten worden aan bureaujagers en rekenmeesters'.

Telmethode

De jager probeert door doorlopende waarnemingen van het wild en eventueel met behulp van aantekeningen een overzicht te krijgen van het wild. Op veel plekken moeten de jagers, of zoals in Zwitserland het jachtpersoneel, op aangewezen plaatsen en tijdstippen tellen. Door deze synchronisatie wil men dubbel tellingen vermijden. Tegelijkertijd zijn in het geval van reewild niet de dubbel tellingen maar de grote afwijkingen het probleem. Gedeeltelijk worden de tellingen uitgevoerd met behulp van kunstlicht. Dat functioneert echter alleen in perioden met weinig begroeiing en in vlakke terreinen en slechts daar waar geen houtwallen of bosjes aanwezig zijn.

Vaak leiden veranderingen tot een dramatische verlaging van het waarnemingspercentage, die we niet eens zo snel in de gaten hebben. Ik noteerde in de 80er jaren in mijn toenmalige terrein in de Allgäu (Gießwald) ieder jaar op bepaalde dagen in april en mei de reebokken. Dit niet om een totaal vast te

stellen, maar om een langjarige trend vast te kunnen stellen. In de tweede helft van de 80er jaren stortte de aantallen in één – a twee jaar tijd zo dramatisch in, dat ik stopte met de registratie. Tegelijkertijd daalden de geschoten aantallen tot aan mijn vertrek naar Kärnten in 1992 absoluut niet, in tegendeel. Oorzaak voor de teruggang in waarnemingen was – zo werd pas later duidelijk – een wijziging in de kaasmakerij. Tot die tijd mochten de boeren die hun melk afleverden voor de productie van harde kazen geen kuilvoer voeren, wat daarna wel mocht en snel door iedereen in praktijk werd gebracht. Plotseling werden de eerste weilandpercelen al in april gemaaid (hoogte 10 cm) en aansluitend in voortdurende opvolging, de diverse percelen tot in de herfst. En na iedere maaibeurt volgde de drijfmesttank. Gevolg was dat veel door het reewild geprefereerde kruiden en grassoorten niet meer aan zaadproductie toekwamen. De veelvuldige bemesting leidde eveneens tot een zeer snelle soortenachteruitgang.

Tegelijkertijd had onze intensieve jacht een positief effect op de bossamenstelling; er was dekking en voedsel in overvloed. Waarom zouden de reeën dus nog uittreden op de inmiddels weinig aantrekkelijke weiden.

Teldrijfjachten

Een andere zeer arbeidsintensieve methode om reeën te tellen zijn zogenaamde teldrijfjachten. Daarbij worden terreingedeelten volledig bezet met waarnemers, terwijl vele drijvers vlak naast elkaar door de dekkingen gaan. De resultaten overtreffen bijna altijd de schattingen in hoge mate. Maar ook dan nog lukt het een deel van de reeën om zich succesvol te drukken. Voor normale terreinen zijn teldrijfjachten echter te arbeidsintensief en te duur.

Het maakt helemaal niet uit, hoeveel reeën er zijn...

... vooropgezet dat ze hun eigen leefgebied niet volledig verstoren en gezond blijven. In de jaren 70 toen ik nog jachtopzichter in de Allgäu was, hadden we een discussie ter gelegenheid van de jaarlijkse afschotplanbesprekingen in maart, of in een bepaald terreingedeelte nu 6,4 of 6,9 stuks reewild per 100 hectare aanwezig waren of niet. Ieder van ons wist het precies, tenslotte kenden we ons wild toch!

Later werden in veel van deze terreinen jaar in jaar uit 20, 30 of meer reeën per 100 hectare geschoten. We hadden in plaats van afschotplandiscussies dus beter bier en jenever kunnen drinken en liederen kunnen zingen in plaats van ruzie te maken over aantallen die we totaal niet kenden.

Wij oriënteerden ons destijds nog op Ueckermann, die de dichtheden van reewild in de Bondsrepubliek op 2 tot 8 stuks per 100 hectare schatte. Zulk een wild 'dunheid' zal echter nauwelijks ergens zijn voorgekomen. Tegenwoordig weten we dat onder gunstige omstandigheden dichtheden van reewild van

veel meer dan 50 stuks per 100 hectare mogelijk zijn. Dat betekent echter niet dat men dan daar dan ook veel reeën ziet. Jarenlange onderzoeken in het Landesjagdverband Baden-Württemberg in samenwerking met de Landesforstverwaltung en het Wildonderzoeksinstituut Aulendorf in de boswachterij Blaustein toonden dichtheden aan van meer dan 90 reeën per 100 hectare bos.

Tenslotte zullen we ons dus ook niet op aantallen moeten oriënteren, maar op het welzijn van de dieren. Reeën zijn geen roedeldieren, maar juist – zeker tussen maart en de bronsttijd – tamelijk stringent territoriaal. Roedeldieren voelen zich in de groep zeker en veilig. Individualisten als reeën prefereren het tegendeel – rust door afwezigheid van soortgenoten. Daar waar voedsel en dekking in beperkte, kleinschalige mozaïeken aanwezig zijn, kunnen veel reeën – zonder veel nadeel – naast elkaar leven.

Als jager en reewildbeheerder interesseren mij de uitvoeringsambtenaren fauna eigenlijk niet. Waarom willen ze eigenlijk weten hoeveel reeën in mijn terrein aanwezig zijn en hoe het met ze gaat. Ik kijk naar het bos. Is er vol-

doende bosverjonging zonder rasteren en beschermingsmiddelen, ook van de meer vraatgevoelige soorten? Zo zou het moeten zijn. Natuurlijk zijn er met name in kleine bospercelen altijd uitzonderingen. Aangevreten verjonging is ook geen probleem zolang er voldoende onbeschadigde bomen kunnen doorgroeien.

En vervolgens kijk ik naar de reeën zelf. Wat is hun gewicht, wegen de geiten tussen de 14 en 16 kg? Wegen de jaarlingbokjes in mei 12 of 16 kg (soms zelfs meer dan 20kg)? Hoe staat het er in de herfst voor. Liggen de nieren goed in het vet en is ook verder voldoende lichaamsvet aanwezig?

Een goede aanwijzing is ook het valwild. Daar waar veel reeën een natuurlijke dood sterven heeft de jager onvoldoende geoogst. Worden er veel reeën overreden dan zijn er ook (te) veel. Vaak wordt er dan minder geschoten, terwijl het omgekeerde beter zou zijn.

Reeëninventarisaties

Door Baltus Klip

Het exact tellen van een reeënpopulatie is een theoretisch verhaal. Bij benadering kan de grootte van een reeënpopulatie worden bepaald. Het intensief tellen in een korte periode ('s avonds, 's ochtends en nogmaals 's avonds) is een methode welke naar mijn mening niet bruikbaar is om een reeënpopulatie te inventariseren.

Het gehele jaar rond tellen is een meer betrouwbare methode, het zwaartepunt van de tellingen dient te liggen van januari tot april. Tellingen zijn een hulpmiddel die aangevuld dienen te worden met waarnemingen naar de aanwezigheid van reeën door onderzoek naar veeg-, krab-, slaapplaatsen, boonsel, veegbomen, wissels, prenten en vraatsporen. Wissels geven geen indruk hoeveel reeën in het betreffende gebied aanwezig zijn. Aan de hand van het aantal rustplaatsen kan afgeleid worden hoeveel individuen daar hebben geslapen of hebben liggen herkauwen. Helaas gebruiken reeën niet steeds dezelfde plek om te rusten, slapen of herkauwen, zodat het tellen hiervan niet betrouwbaar is voor het

aantal. Hooguit geeft het een indicatie van het aantal individuen op die ene plaats op dat moment.

Sociale verhoudingen bij reeën

Geit

Alleen de geit heeft een strikte sociale verhouding met haar kalveren. Deze sociale band wordt beëindigd als de geit vlak voor het zetten van haar kalveren het smalree van het voorgaande jaar verstoort. Het bokkalf is meestal in januari al solitair gegaan.

Bok

De agressiviteit van een bok bepaalt in hoeverre hij met soortgenoten in een bepaald

Foto: J. Huttinaja

gebied kan samenleven. Er zijn altijd agressieve en onderdanige bokken. Aangenomen wordt dat waarschijnlijk de testosteronspiegel bepalend is voor de agressiviteit. Niet alle bokken krijgen een voldoende hoge testosteronspiegel die hen tot rangorde- en territoriumgevechten dwingt. Bij jaarlingen en vele tweejarige bokken is de testosteronspiegel in het voorjaar zo laag dat zij elkaar verdragen en kunnen samenleven. In zijn territorium duldt een plaatsbok een of meerdere jonge bokken, afhankelijk van zijn agressiviteit. Deze jonge bokken nemen

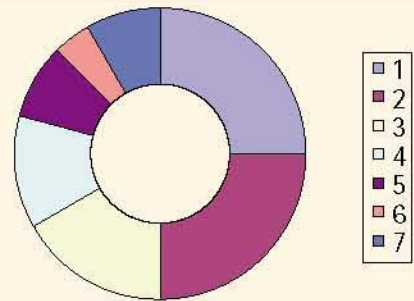
meestal geen deel aan de bronst, echter als meerdere geiten gelijktijdig bronstig zijn kan het voorkomen dat een van deze jonge bokken een bronstige geit dekt.

Inventariseren

Bij het inventariseren is het belangrijk om gebruik te maken van een topografische kaart en deze te verdelen in een coördinaten-raster. Bij waarnemingen is het van belang rekening te houden met het dagritme van de reeën. De activiteit (dagindeling) van het ree varieert afhankelijk van het jaargetijde. Globaal is de dagindeling te verdelen tussen perioden van voedsel zoeken, rusten, herkauwen en sociale contacten. Reeën zijn zowel overdag als s' nachts bezig. Tijdens het foerageren (laveien) zijn ze het meest actief. Voor de zomermaanden mei tot en met augustus acht tot elf maal per etmaal. In de winterperiode bedraagt het aantal perioden voor het zoeken van voedsel vijf tot acht maal per etmaal. In onderstaande grafiek zijn de perioden per etmaal aangegeven wanneer het ree actief is. Deze gegevens zijn gebaseerd op waarnemingen die ik over meer jaren in Flevoland heb verricht.

Diagram dagindeling.

1 = Laveien	6 uur
2 = Herkauwen	6 uur
3 = Rust	4 uur
4 = Slaap	3 uur
5 = Trekken	2 uur
6 = Sociaal contact	1 uur
7 = Verzorging	2 uur

Een veel gemaakte fout bij het inventariseren van reeën is dat men geneigd is daar te kijken waar men ze verwacht. Meestal wordt geïnventariseerd in de ochtend en/of avond, ook dit is een inventarisatiewijze die vaak een onvolledig beeld geeft van de aanwezige populatie.

Op basis van onderzoek heb ik vastgesteld dat een sprong reeën varieert in grootte zonder dat exact het juiste aantal individuen geteld kon worden. Aangenomen werd dat de betreffende sprong bestond uit maximaal veertien stuks reeën met een variatie in aantal van elf tot veertien. Na een aantal observaties constateerde ik dat dit niet altijd dezelfde dieren waren. Om duidelijkheid te

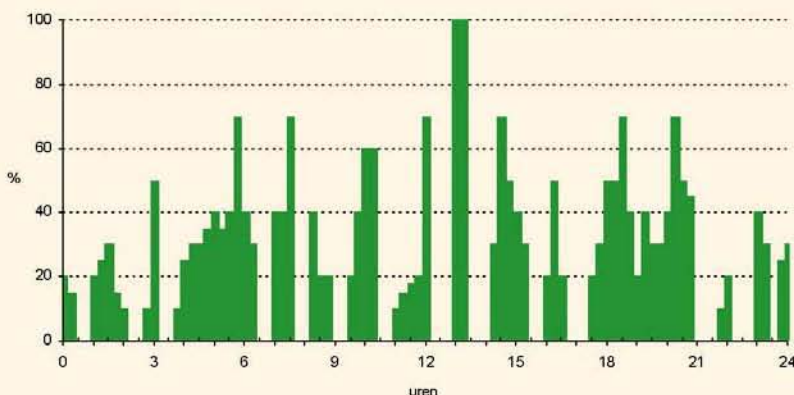
dieren worden waargenomen. Het noteren van de waarnemingen in relatie met vastlegging van gebied en coördinaten is een hulpmiddel om een acceptabel beeld te krijgen. Zeker als deze gegevens over meer jaren beschikbaar zijn.

Naar mijn mening is het met bovenstaande methode mogelijk om ongeveer 90 % van een reeënpopulatie te inventariseren.

Op grond van de gegevens, verzameld bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, agentschap Laser, wordt aangenomen dat er in Nederland op dit moment ongeveer 60.000 reeën zijn. Naar mijn mening is dit aantal aan de lage kant omdat niet in geheel Nederland op een zelfde wijze wordt geïnventariseerd.

Bij het opstellen van een beheerplan zal uitgegaan moeten worden van een populatie-omvang die binnen de draagkracht van het betreffende gebied kan leven. Veel jachthouders hebben de neiging om zuinig te zijn bij het aanvragen van afschot, daarnaast wordt vaak het geiten- en kalverenafschot niet gerealiseerd. In sommige gebieden wordt dan een punt bereikt waarbij de populatie te hoog is voor de verkeersveiligheid.

Overzicht voedsel zoeken per etmaal

Tijdsinterval 15 minuten, observatieperiode 1995-1998.

De dagindeling is in grote lijnen als volgt te omschrijven.

Het ree is 24 uur per dag waakzaam.

Herkauwen en laveien beslaan het grootste deel, te verdelen in zes uur laveien en zes uur herkauwen. De rust- en slaapperiode omvat zeven uur, waarvan vier uur rust en de rest wordt doorgebracht met slapen. De overige perioden van de dag zijn verdeeld in twee uur door het territorium trekken, één uur sociale contacten met soortgenoten en de rest van de tijd (twee uur) is voor de eigen verzorging.

krijgen heb ik alle reeën gefotografeerd om op deze wijze specifieke kenmerken te kunnen controleren. Na verloop van tijd bleek dat er spraken was een vaste kern van acht stuks. De sprong bleek totaal uit zeventien exemplaren te bestaan. Duidelijk is dat bij een inventarisatie snel een conclusie getrokken wordt over het aantal dat leidt tot te lage totalen.

Als er sprake is van een hoge reeënstand zijn nauwkeurige waarnemingen van belang waarbij gerekend moet worden dat nooit alle

Vergunning verlening

Welke criteria de provincies gaan gebruiken bij het verlenen van vergunningen is nog niet duidelijk.

De vroeger door het ministerie van LNV uitgegeven vergunningen werden vaak door tussenkomst van de rechter met succes aangevochten. Indien de provincies op dezelfde wijze doorgaan moeten we ook dan rekening houden met lange procedures en schorsing van vergunningen. Van een verantwoord reeënbeheer kan dan geen sprake meer zijn. Populaties nemen toe als geen beheer plaats vindt. Uiteindelijk zal dit ten kosten gaan van het welzijn van individuele dieren waarbij de vergunninghouder of beheerder niet kan voldoen aan de hen wettelijk opgelegde verplichting in de geest van de Flora Et faunawet

Populatiegroei van het ree

Foto: S. de Vries

Door M.C.C.M. Hulshof

Voor de jaarlijkse afschotbepaling verlangt Laser een berekening over de verwachte ontwikkeling van de reeënstand. Deze ontwikkeling wordt bepaald door het gerealiseerde afschot en valwild aan de ene kant en door de aanwas aan de andere kant (migratie niet meegerekend). Over het algemeen zijn de wildbeheereenheden (WBE's) actief in het verzamelen van gegevens over het afschot en valwild, maar gegevens waarop de verwachte aanwas gebaseerd wordt ontbreken meestal.

Exelse reeënshow

Tijdens deze show (Gelderse Achterhoek) van maart 2000 werden voor het eerst ook de reeënbeheerplannen door de afzonderlijke WBE's gepresenteerd. Opvallend was dat de meerderheid van de WBE's met een aanwasfactor van precies 1 per geteld vrouwelijk stuk rekende. Dat betekent dus dat men uitgaat van gemiddeld 1,3 groot gebracht kalf per volwassen geit (uitgaande van 30% kalveren). Deze groeifactor bleek over de jaren heen door de WBE's constant te zijn gehouden. Zelden werd deze factor onderbouwd met gegevens. Onze ervaring echter over de afgelopen tien jaar in de WBE Gorsse e.o., verschilden hier nogal van. Op basis van tellingen en afschotgegevens

kwamen wij op een gemiddelde aanwasfactor per volwassen geit van 0,68, variërend over de jaren van 0,53 tot 0,86.

Aanwas bepalende factoren

Welke factoren zijn van invloed op de vermeerdering? Hoe varieert deze in plaats en tijd en wat zijn onderbouwde jaarlijkse aanwasgetallen? Aan de hand van het vrij recent verschenen boek *The European roe deer: The biology of success*, en enkele andere bronnen, wordt getracht hierop enig inzicht te geven.

Algemeen

De grootste oorzaak van schommelingen binnen de stand wordt veroorzaakt door schommelingen in de jaarlijkse aanwas. Onder jaarlijkse aanwas wordt verstaan het aantal kalveren per volwassen geit (vanaf twee jaar) dat de winter overleeft. In twee Franse reeënpopulaties bleken de schommelingen voor 50 en 75% bepaald te worden door deze overlevingskansen van de kalveren en slechts voor minder dan 20% door de overleving van volwassen dieren. Het percentage kalveren dat de zomer overleeft blijkt sterk per jaar te verschillen. In beide Franse populaties varieerde dit jaarlijks respectievelijk van 38% tot 84% en van 44% tot 92%. Ook in andere populaties in de ons omringende landen wisselde het overlevingspercentage van kalveren sterk, met jaarlijkse gemiddelden

van 0,5 tot 0,68. Bij kleinwild zien we dat in ons land ook en spreken dan van goede of slechte jaren, waar vaak het afschot op aangepast wordt. Bij reeën echter gaan de meeste WBE's blijkbaar veel minder uit van jaarlijkse schommelingen of zijn zich er minder van bewust. Het is moeilijk om kwantitatieve gegevens uit buitenlandse populaties te vertalen naar de Nederlandse situatie, maar een aantal kwalitatieve gegevens zullen ook bij ons gelden.

Invloed van het geitgewicht

Het gewicht van de geit is bepalend voor de reproductie. Alhoewel de meeste geiten twee kalveren zetten, varieerde het gemiddelde aantal foetussen over een aantal studies bij Mid- en West-Europese reeënpopulaties tussen 1,2 en 2,5. In verschillende populaties werd aangetoond dat deze variabiliteit duidelijk gebonden was aan het wintergewicht van de geit. Geiten onder de 22-24 kg (totaalgewicht) droegen voornamelijk één kalf en de zwaardere geiten twee. Dit verklaart ook het regelmatig voorkomen van drielingen (20%) in Scandinavië, waar de gewichten van het ree het hoogst zijn, terwijl drielingen in Nederland (waar de reeën veel lichter zijn) hoogst zelden zijn.

Invloed van het weer

Overeenkomstig de aanwas bij onze andere wildsoorten lijken de weersomstandigheden tijdens de eerste levensweken van het kalf van invloed te zijn. In acht bestudeerde Mid- en West-Europese reeënpopulaties varieerde het percentage kalveren dat de zomer overleefde van 0,28 tot 0,92 per jaar. Deze percentages leken meer verschillen in tijd (per jaar) dan in plaats te vertonen en

Foto: J. Huttinga

werden voornamelijk toegeschreven aan de (weers)omstandigheden in het voorjaar. Met name natte en koude voorjaren zouden voor veel kalverensterfte zorgen. De winterverliezen onder kalveren (ongeveer 15%) varieerden opmerkelijk minder dan de zomerverliezen. De winterverliezen in Nederland zullen waarschijnlijk nog wat lager liggen door onze milde winters vergeleken met de Mid- of Noord-Europese landen.

Invloed van het kalfgewicht

Een belangrijk gegeven is dat het gewicht van de kalveren aan het begin van de winter een duidelijke invloed heeft op de winteroverleving. Bij een relatief te licht gewicht werd de overlevingskans duidelijk minder. Aangezien het gemiddelde gewicht van volwassen reeën over heel Europa grote verschillen kent (een verdubbeling in gewicht van het zuidwesten van Europa naar het noorden) lijkt een kalfgewicht dat afgezet wordt tegen dat van een volwassen ree bruikbaar. Een gewicht dat 65% bedraagt van een volwassen dier wordt als een veilige marge beschouwd om de winter te overleven. De ervaringen in onze WBE in de Gelderse Achterhoek waren dat het gemiddelde geitkalfgewicht 70% van dat van de volwassen geiten was. Dit gegeven tezamen met onze milde winters maakt het aannemelijk dat de jaarlijkse winterverliezen bij ons gering zullen zijn (minder dan 10%).

Invloed van predatie

De vos is in ons land de belangrijkste predator van het ree. Daarnaast vindt op de Veluwe ook predatie door het wilde zwijn plaats. Predatie geschiedt praktisch alleen op kalveren

binnen de eerste twee levensmaanden en daarvan voornamelijk in de tweede t/m vierde levensweek. In een Noorse studie, waarbij kalveren met zenders gevolgd konden worden, bleek 48% in de eerste 60 dagen door vossen gedood te worden en slechts 5% door andere oorzaken. Opvallend in dit onderzoek was dat bokkalveren vier keer zoveel risico liepen als de geitkalveren. Kalveren die in dichte dekking leefden bleken duidelijk minder last van predatie door de vos te hebben dan in meer open gebieden. In een soortgelijk onderzoek op een Zweeds eiland bleek 55% van de kalveren door vossen te zijn weggenomen. Hierin werd ook vastgesteld dat het gemiddelde gewicht van een gepredeerd kalf gelijk was aan dat van de overlevende kalveren. Van een selectie door de vos leek dus geen sprake. In onderzoek op het vasteland in Zweden (veel dekking, lagere vossendichtheid) werd 25% van de geboren kalveren gepredeerd terwijl 8% door andere oorzaken stierf. In begin jaren tachtig heerste er in Zweden een soort schurftziekte onder de vossen, die het aantal vossen sterk reduceerde. In deze periode nam de aanwas bij reeën met 30% toe en de reeëndichtheid steeg met 60%. Een dergelijke toename werd ook geconstateerd in een Zwitsers onderzoek waar de vossenpopulatie door hondsdolheid getroffen werd. Dat de vos, naast het weer, een grote rol speelt in de kalverensterfte staat wel vast. In Nederland zijn geen duidelijke gegevens over de mate van vossenpredatie bekend. Hierbij moet men bedenken dat de vos een opportunist is. Dat wil zeggen dat hij zijn voedsel kan aanpassen aan de beschikbare voedselvoorraad. Zijn er bijvoorbeeld meer kleine knaagdieren, dan zal de

predatie op kalveren minder worden. Het Nederlandse biotoop zal in het voorjaar naar verwachting meer alternatieve voedselbronnen bieden dan de Scandinavische (meer knaagdieren, menselijk afval en pluimvee) waardoor de predatiedruk wellicht lager ligt. Daar tegenover staat dat de vossendichtheid bij ons hoger zal zijn.

Familie-effecten

De erfelijke kwaliteit en gezondheid van het ree spelen ook een rol in de mate van aanwas. In twee studies werd aangetoond dat de kans op overleving van kalveren uit één worp minder verschilde dan die tussen niet verwante kalveren. Dit gold overigens ook voor de wintergewichten van deze kalveren. De meest voor de hand liggende verklaring moet gezocht worden in de conditie en het erfelijk patroon van de geit. Geiten in betere conditie produceren ook betere kalveren met meer kans op overleving. Deze relatie is overigens algemeen geaccepteerd voor andere evenhoevigen. Dit genetische verschil in aanwas per geit werd vooral duidelijk als de omstandigheden moeilijker waren. Uit dit gegeven komt waarschijnlijk ook het advies van ervaringsdeskundigen voort om bij afschot van een zwak kalf ook de geit te schieten en juist de geiten met (twee) sterke kalveren te sparen.

Leeftijd

Leeftijd lijkt niet bepalend voor de mate van reproductie bij de ree. Voor geiten tussen het tweede en negende levensjaar (zie figuur op pagina 20) lag het aantal foetussen in een Franse populatie vrij stabiel rond de 1,7. Pas na het negende jaar begon het af te nemen. De vruchtbaarheid van de tweejarige geiten is over het algemeen iets lager dan bij oudere geiten. Slechts ongeveer 20% van de tweejarigen raakt niet drachtig (met name smalreeën met een laag gewicht), maar in gezonde populaties met goede biotopen is dit percentage lager, zijn er dus meer beslagen smalreeën.

Hoogte

Raesfeld beschrijft een vermindering van de aanwaspercentage in relatie tot de hoogte van het revier boven de zeespiegel. Onder de 300 meter gaat hij uit van een aanwasfactor van 1, tussen 330-500 meter van 0,8 en vanaf een hoogte van 500 meter van 0,7. Voor Nederland spelen hoogteverschillen echter geen rol.

Foto: T.Janssen

Reeëndichtheid

Met de toenemende beschikbaarheid van langetermijnstudies van reeënpopulaties wordt de negatieve invloed van de reeëndichtheid op het groeipcentage steeds duidelijker. In twee Zweedse populaties resulteerden een verdrie- en vertweevoudiging van de populatiedichtheid in een vermindering van het aantal foetussen per geit van respectievelijk 2,3 naar 1,4 en van 2,1 naar 1,7. Daarnaast daalde ook nog het aantal groot geworden kalveren. Deze negatieve relatie tussen dichtheid en aanwas is overigens voor andere evenhoevigen beter bestudeerd en duidelijker aangetoond. Ook voor Nederlandse velden zijn er aanwijzingen dat deze samenhang op gaat. In de Amsterdamse Waterleiding Duinen (AWD), waar sinds een aantal jaren de beheerjacht op reeën is stopgezet, is een duidelijke toename van de stand gepaard gegaan met een afname van de jaarlijkse aanwas (R. Schoon, AWD, ongepubliceerde data). Bij een nu bereikte top van 600 reeën op 3500 ha, is er slechts een aanwasfactor van 0,2. Het percentage drachtige geiten bleef bij deze dichtheidstoename echter bijna 100%. Deze lage aanwas wordt dan ook voornamelijk veroorzaakt door een hoge sterfte in de eerste twee levensmaanden. Op de Hoge Veluwe nam de aanwas af van 42% naar gemiddeld 33% over drie jaar, nadat de jacht gestopt werd (B. Boers, Capreolus). Ook F. von Raesfeld beschrijft in zijn boek *Das Rehwild* een afname van de aanwas bij toenemende dichtheid. In een afgesloten terrein was er over een periode van 3 jaar een gemiddelde aanwas van 124% (aantal kalveren in de herfst ten opzichte van het aantal geiten en smalreeën) bij een dichtheid van 12-20 stuks per 110 ha. Dit nam af naar gemiddeld 88% op een bestand van 42 stuks. Raesfeld stelt voor om bij een reeëndichtheid die te hoog is voor het beschikbare biotoop, uit te gaan van een aanwasfactor van 0,8. De mate waarin de dichtheid invloed heeft op de aanwas zal echter ook door andere factoren bepaald worden (migratiemogelijkheden, voedselaanbod, rust) en daardoor moeilijk in absolute getallen naar afzonderlijke velden door te berekenen zijn. Dat de hoge reeëndichtheid in ons volle Nederland (voor mens en ree) een negatieve invloed heeft op de jaarlijkse aanwas lijkt echter aannemelijk.

Overige factoren

Buiten de genoemde oorzaken zullen er ook

Foto: G. Baay

andere zaken een rol spelen. Veranderend biotoop en per jaar wisselend wintervoedselaanbod zullen naar verwachting hun invloed hebben op de populatiegroei. Ook zeer lokale factoren kunnen bepalend zijn, zoals verkeersslachtoffers of maaiverliezen. Hierover zijn ons geen gegevens uit de literatuur bekend.

Aanwasfactor

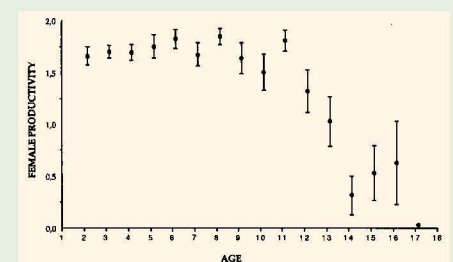
Raesfeld gaat in zijn boek *Das Rehwild* uit van een groei van 1 kalf per volwassen geit (dus een groei van 100% van het aantal geiten), maar onderbouwt dat niet met studiegegevens. In een Deens veld waar een totaalafschot in december plaatsvond bleek er een aanwas van 1,2 kalf per volwassen geit te zijn. In de twee genoemde Franse populaties varieerde de jaarlijkse aanwasfactor tussen de 0,4 en 0,9 kalf per geit. Goed onderbouwde gegevens hierover voor ons land zijn echter weinig voorhanden. Op basis van de jaarlijkse tellingen in onze WBE, bleek de populatiegroei te variëren van 0,53 tot 0,86, met een gemiddelde van 0,68 kalf per geit. Op de Hoge Veluwe, waar niet gejaagd werd en waar meer concurrentie van andere hertachtigen en van zwartwild was, werd een jaarlijkse toename van 0,42 kalf per geit waargenomen. In de Amsterdamse Waterleiding Duinen, met een hoge dichtheid zonder jacht, komt men tot een aanwasfactor van 0,2. Kortom, grote verschillen afhankelijk van lokale situaties.

Samenvatting

Er kunnen grote variaties in groei optreden, zowel in tijd als in plaats. Die aanwas is afhankelijk van verschillende factoren die per WBE, regio of biotoop redelijk ingeschat kunnen worden (vossenstand, reegeit gewicht,

dichtheid). Voorzichtig concluderend zal de vermeerdering per volwassen geit in een gemiddeld Nederlands bejaagd veld variëren tussen de 0,5 en 1,2, met 0,75 als richtlijn. Op basis van voorjaarstellingen, waaruit het aantal kalveren per volwassen geit berekend kan worden (waarin de afschotgegevens van de voorliggende winter meegenomen dienen te worden) kan per WBE een betrouwbaar beeld van de vermeerderingsfactor verkregen worden. Kwalitatief goede tellers zijn hiervoor wel een vereiste. Deze uit tellingen voortvloeiende factor is echter onafhankelijk van het percentage reeën dat geteld wordt. Immers, de verhouding geit-kalf zal voor de waargenomen reeën niet anders liggen dan voor de niet waargenomen reeën. In ieder geval kan men door tellingen trends in die aanwas waarnemen en deze trends kunnen dan in verband gebracht worden met veranderingen in de beschreven groeibepalende factoren.

De literatuurlijst is bij de redactie opvraagbaar.

Vruchtbaarheid van geiten uitgezet tegen de leeftijd.

(Bron: Gaillard J.M. et al. Population dynamics of roe deer. In: The European roe deer. The biology of success.)

Over beheermethodes

Door A.P.M. Rutten

Indien wij ervan uitgaan dat reeën, zoals ook andere grofwildpopulaties in het moderne Europa, beheerd moeten worden, dan behoort daar als een belangrijk onderdeel regulatie bij. Onder beheer in algemene zin wordt bedoeld menselijk ingrijpen. Is dat altijd nodig?

We kunnen ook onze handen thuis houden en de natuur zich zelf laten beheren en reguleren. De natuur is daartoe prima in staat. Het gebrek aan natuurlijke predatoren wordt opgevangen door het verkeer, de landbouw-

en conditie, die geen permanente schade aan de typische vegetatie toebrengt. In bosgebieden behoort spontane verjonging mogelijk te zijn zonder bijzondere maatregelen. Behalve beheermaatregelen als verbetering

hebben we een populatie van minstens 60.000 stuks.

Bij het uitwerken van het begrip regulatie (afschot) worden we steeds weer geconfronteerd met de vragen: hoeveel en welke? De overheidsinstanties die de vergunningen afgeven, vragen naar harde getallen: inventarisatie van de voorjaarsstand, aanwas, valwild. Het afschotbeleid (kwantiteit) is gebaseerd op getalsmatige gegevens. Dit nu is een probleem: harde cijfers omtrent aantallen reeën in een bepaald gebied, bestaan nauwelijks.² Momenteel wordt het aantal te reguleren reeën bepaald door de geïnventariseerde aantallen + de aanwas minus het teveel voor de draagkracht.

Draagkracht

De draagkracht van het biotoop is het aantal reeën dat het gehele jaar kan leven in het gebied zonder dat permanente schade wordt toegebracht aan de variëteit van de vegetatie. Meegenomen in de berekening wordt bovendien de aan- of afwezigheid van dekking en rust.

Het meest gebruikte model is van J. van Haaften, een afgeleid en aangepast model zoals beschreven door Ueckermann en Stubbe³⁻⁴. Een opsomming van positieve punten leidt tot een uitkomst die bepaalt hoeveel reeën per 100 ha kunnen leven, variërend van 4 -12.

J. Poutsma verdeelt het gebied in secties: goed, matig en slecht. In een goed gebied kunnen 12-16 stuks reeën per 100 ha leven. Ueckermann maakt onderscheid tussen een biotische en economische draagkracht: in optimale bosgebieden biotisch 13 -15 en economisch 9 -11. In Nederland gebruiken wij doorgaans de economisch haalbare draagkracht, omdat anders problemen ontstaan met de bosbouw.

De methode die op enkele plaatsen in de Achterhoek gebruikt wordt gaat ook uit van puntenaantallen maar is weinig exact.

¹ Jagen oder sterben lassen. Goede Genrich: Jäger 1990/1/32

² Tellingen voor zombies. Jan Smit: Capreolus 2001/nr.32 p.23

³ Der Rehwildabschuss. Erhard Ueckermann. Paul Parey 1963

⁴ Rehwild. Chr.Stubbe. Landwirtschaftsverlag Berlin 1989

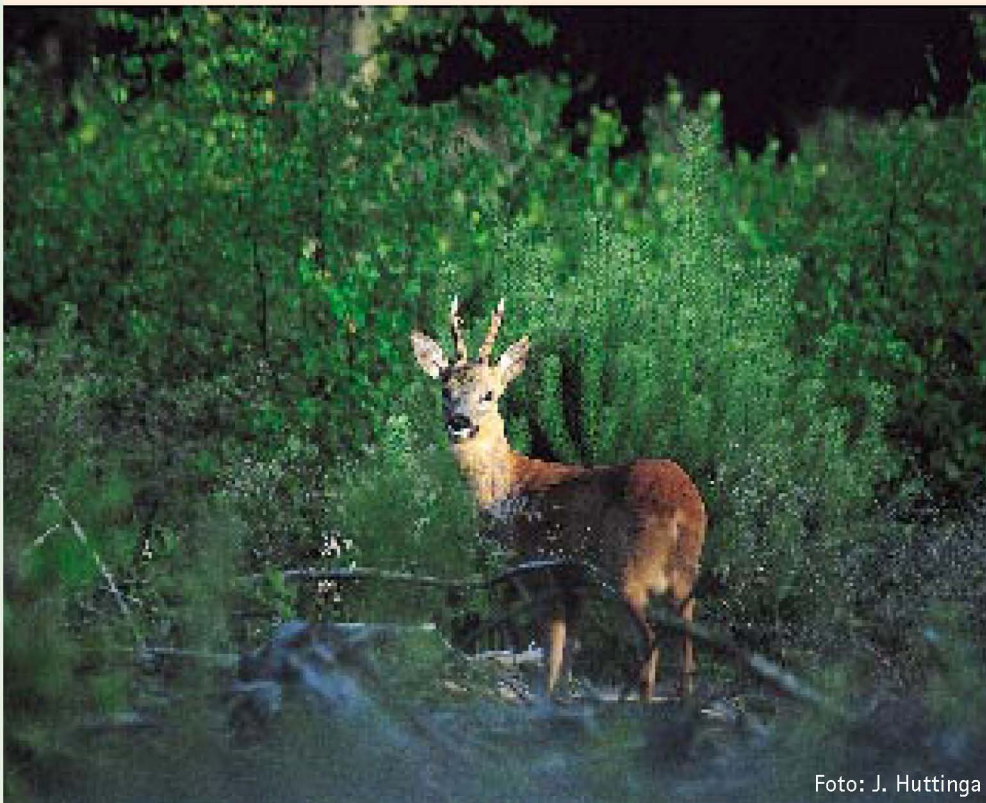

Foto: J. Huttinga

machines, de parasieten en het voedselgebrek. De natuurlijke beheermethode, zoals door sommigen gepropageerd wordt, is niet gunstig voor het dier of welzijnverhogend, maar nietsontziend.¹ Het gedachtegoed uit de nieuwe Flora & faunawet stemt daarmee niet overeen en wensen wij in overeenstemming met de wet wel diervriendelijk te handelen, dan zal de mens zijn taak als beheerder en predator moeten waarmaken.

Doelstelling

Het bereiken van een optimale populatie wat betreft leeftijdsopbouw, geslachtsverhouding

van de biotoop, voorkomen van verkeersslachtoffers en verdrinkingsgevallen, bestrijden van parasitaire ziektes, het nemen van maatregelen die de rust bevorderen etc, zal ook regulatie (lees bejaging en afschieten) uit de populatie noodzakelijk zijn omdat anders overbevolking ontstaat met de bovengenoemde ongewenste gevolgen. Vele West-Europese landen zijn maximaal bezet met reeën en er is dus geen ruimte meer voor emigratie van het teveel. Sommige wetenschappers dachten reeds dat in de jaren tachtig de limiet van reeën in ons kleine landje met 25.000 stuks bereikt was en nu

Via de diverse methoden van draagkrachtbepaling zijn wij dus in staat een redelijk goed idee te krijgen over het gewenste aantal reeën in een bepaald areaal, mits dit niet te klein is.

Biotoop	gewicht 3-jarige en oudere bokken
---------	-----------------------------------

slecht 40-55	13,2-14,1
--------------	-----------

matig 56-70	14,8-16,3
-------------	-----------

goed 71-85	17,4-20
------------	---------

(van G. Ueckermann)

Inventarisatie

Veel moeilijker, zo niet onmogelijk, is er achter te komen hoeveel reeën er daadwerkelijk leven

in het gebied. Zeker in bosgebieden zijn inventarisaties onbetrouwbaar. De conclusies van de vele, steeds terugkerende discussies en artikelen is, dat we niet in staat zijn te bepalen hoeveel reeën er aanwezig zijn. De enige waarde die tellingen hebben, is het vaststellen van trendmatige veranderingen over langere periodes.

Is het conditieproduct te laag (en daarmee het gemiddelde gewicht van alle stukken uit een bepaalde leeftijdsgroep in een bepaalde biotoop te laag), dan kan men er redelijkerwijze van uitgaan dat de populatiedruk te groot is. (Zie Ueckermann en Smit)

Regulatie

Wij zijn dus niet in staat het verschil te bepalen tussen de aanwezige en de gewenste

stand. Hoe komen we dan aan een basis voor een afschotplan? Wat zullen de reacties zijn van de voor de vergunning verantwoordelijke ambtenaren bij de provincie, als wij 'onbekend' invullen in de paragraaf 'Voorjaarsstand'? Het antwoord ligt voor de hand.

In Nordrhein-Westfalen lost men het probleem pragmatisch op: men gaat uit van afschot-aantallen van voorafgegangene jaren, de toestand van de vegetatie en de conditie van het wild. Neemt de schade toe dan wordt het quotum afschot verhoogd tot er een evenwicht wordt bereikt dat acceptabel is voor de Forstbehörde, de bosmanager. Het verhoogde afschot kan bovendien leiden tot een verbetering van de conditie.

In samenwerking met de Hessische

Foto: T. Janssen

Forstverwaltung ondernam Kujavski⁵ een driejarig experiment waarbij het afschot jaarlijks werd verhoogd van 8 naar 10 stuks per 100 ha revieroppervlakte.

Het afschot werd geconcentreerd in die delen van het revier waar jonge aanplanten werden gerealiseerd of waar de natuurlijke verjonging te wensen overliet. Ook werden wildakkers aangelegd en de eerste twee jaren 's winters bijgevoerd.

Het gemiddelde gewicht van de gereguleerde dieren nam zeer significant toe:

- kalveren van 7 naar 11 kg
- jaarlingen van 11 naar 15 kg
- bokken van 14 naar 18 kg
- geiten van 14 naar 17,5 kg

Het bijvoeren kan daarvoor niet alleen verantwoordelijk worden gesteld want dit werd allengs minder aangenomen en na twee jaren voltooid. Als onderdeel van de verbeterde conditie nam ook het gewegewicht van de bokken toe, er waren jaren dat geen gewei onder de 300 gram woog. In hoeverre daarvoor de bijvoeding in de periode van geweiopbouw verantwoordelijk was, blijft een vraag.

In Capreolus van December 2001 beschrijft J.M. Smit een methode om aan de hand van de conditie-index van de geschoten dieren te komen tot een aangepaste regulatie. Zolang het conditieproduct toeneemt is de biologische draagkracht nog overschreden en kan het jaarlijkse afschot eventueel naar boven bijgesteld worden. Zie ook Kujavski. Ook Bruno Hespeler⁶ is ervan overtuigd op grond van zijn langdurige ervaring dat alleen verhoogd afschot leidt tot een betere kwaliteit, ook in het geval van bijvoederen.

Selectief afschot

Sedert vele jaren wordt het zogenaamde selectieve afschot gepropageerd om te komen tot een verbetering van de kwaliteit. Er werden strenge richtlijnen gehanteerd die resulteerden in trofeeënshows met een rode lijn. Alles wat niet volgens de richtlijnen was geschoten kreeg een rode punt of werd, goed zichtbaar voor allen, onder een rode lijn gehangen. Deze selectiemethode had uitsluitend betrekking op het gewei, terwijl geen rekening werd gehouden met de omstandigheden waaronder het betreffende stuk was geschoten. We weten nu dat de gewei vorm en het gewicht daarvan weinig of niets zeggen over de genetische eigenschappen van de bok, maar slechts een resultaat zijn van de omstandigheden ten tijde van de geweiopbouw.

Pielovski⁷ rapporteert over drie verschillende beheermodellen die ieder gedurende tien jaren werden toegepast in een Pools onderzoeksrevier van 15.000 ha.

De modellen:

1. Strenge selectie onafhankelijk van de leeftijd;
 2. Hoog afschot in jeugdklasse (50%), sparen van de twee- en driejarigen en verhoogd geitenafschot;
 3. Vrij bokkenafschot en hoog geitenafschot.
- Het resultaat was dat met de drie modellen geen herkenbaar onderscheid gevonden werd in de gemiddelden van lichaamsgewicht en geweimassa in alle leeftijdsklassen. Ook Stubbe komt na 22 jaren onderzoek in de voormalige DDR tot dezelfde conclusie.

Reeën worden beïnvloed door talrijke factoren: rust, voedsel, weersomstandigheden etc. Deze factoren zijn van veel meer invloed op de conditie van de populatie dan het selectieve afschot. Het gewei op een bepaald moment zegt niets over erfelijke eigenschappen maar veel meer over genoemde factoren. Na een langdurige strenge winter zetten alle bokken slecht op. Er is echter niets veranderd aan hun genen!

En hoe maakt men dan een keuze bij het geitenafschot? Men kan slechts een indruk krijgen van de conditie van de geit door te kijken naar de kalveren.

Zahl geht über Wahl wordt dus bevestigd door bovengenoemde en andere onderzoeken. Von Bayern zegt: voor alles genoeg afschieten. Daar ontbreekt het in Nederland nogal eens aan. De afschotquota, gebaseerd op te lage inventarisaties, worden niet gerealiseerd. In het jaar 2000 in Limburg wordt slechts 72% van het bokkenafschot gerealiseerd en niet meer dan 61% van de geiten.

In 2001 is een onderzoek gestart bij zes Hegegemeinschaften (beheereenheden) in Beieren⁸ om gedurende drie jaren het ree te bejagen zonder beheerplan. Blijkbaar vond de plaatselijke rekenkamer dat de kosten van gereguleerde afschotplanning te hoog waren en te zwaar op het budget drukten. Wat, hoeveel en waar geschoten wordt, wordt nu geheel aan de jagers over gelaten. Na drie jaren wordt alles geëvalueerd. Zullen er veranderingen worden vastgesteld? Pielovski vindt het een prima idee. Ook de hoofdredacteur van Jäger ziet er wel wat in. Tenslotte hebben de gereguleerde

afschotquota in de laatste 50 jaren in Duitsland (idem in Nederland) geen verbetering te zien gegeven van de conditie en de gewei-kwaliteit. Er is slechts een getalsmatige uitbreiding van de populaties opgetreden. Het lijkt een goede zaak de verantwoordelijkheid van het reeënbeheer te leggen bij de deskundige jagers, die als geen ander kunnen beoordelen hoeveel afschot een revier verdraagt (Smit, Capreolus december 2001). Tenslotte gebeurt dat ook bij het beheer van kleinwild.

Conclusie:

De huidige beheermethodes in ons land zijn gestoeld op een te lage inventarisatie en resulteren in een te laag afschot, de populatie zal daarom landelijk stijgen. Wat doen we meer dan wat rommelen in de marge?

Er valt veel voor te zeggen om de Beierse benadering over te nemen en alleen aan de hand van bemonstering, conditieproduct, schade in bos-, tuin- en landbouw etc het afschot bij te stellen. Natuurlijk moet dat beleid geëvalueerd en gevolgd worden en de Vereniging Het Reewild zou daarin een belangrijke rol kunnen spelen.

Volgens Smit zou de overheid een algemene vergunning aan de beheereenheden af moeten geven (FBE in de toekomst) en de uitvoering van dat beheer over moeten laten aan de deskundige reeënjagers (die dan natuurlijk wel een cursus Reeënbeheer gevolgd moeten hebben!)

De tellingen kunnen voorlopig gehandhaafd blijven vanwege de sociale aspecten, het stimuleren van de betrokkenheid der jachthouders en het registreren van trendmatige veranderingen.

⁵ Erst schießen, dann zählen. O.G. Kujawski. Jäger 1996/5 p.18

⁶ Rehböcke sind nicht verbeamtet. Bruno Hespeler: Jäger 1995/5 p.14

⁷ Wählerisch oder wahllos? Dr. Zygmunt Pielovski. Jäger 2001/5 p.42

⁸ Planlose Rehwildjagd. Jäger 2001/2 p.12

Reeënbeheer op één A4

Door Jan M. Smit

De afdeling Noord-Nederland houdt zich de laatste maanden bezig met een plan voor het reeënbeheer, dat voor de plaatselijke wildbeheereenheden en de daarbij aangesloten jagers stevig houvast biedt. Een samenvatting van een reële vorm van reeëbeheer.

Het plan Smit omvat de volgende hoofdpunten:

1. Het ree bepaalt niet alleen zijn eigen territorium, maar ook zijn draagkracht
2. De verantwoordelijkheid voor het integrale beheer wordt weer gelegd waar die hoort: bij de jager die zijn veld kent en die zorg voor de fauna aan de dag legt

Voordat het integrale beheer doorgevoerd kan worden, moeten (voorzoverze er nog niet zijn) basisgegevens voor grotere leefgebieden (5000 ha) op tafel komen. Deze gegevens bevatten bijzonderheden over de vegetatie, dekking, schadeaspecten voor land- en bosbouw, recreatie, stroperij, verkeer, verdrinking. Om te zien of territoria bezet zijn wordt gekeken naar aanwezigheid van krab- en rustplaatsen, veegbomen, vraat, boonsel, prenten, wissels. Waarnemingen zullen alleen maar terloops worden meegenomen en tellingen krijgen geen nadruk meer. We weten dat het ree zijn eigen en voorzover mogelijk beste territorium uitzoekt, we gaan er nu vanuit, dat het ree door bepaalde indicatoren ook zijn dichtheid zelf bepaalt. Wat is dan logischer dan omda maar te handelen? Door de steeds weerkerende discussie over tellingen (ook in deze Capreolus) is duidelijk, dat deze dubieus tot ontoereikend bevonden worden. Het ree is namelijk niet te tellen. Als registratiebasis wordt de topografische kaart gebruikt, met kilometervakken die onderverdeeld worden in hectares. Volgens een landelijk systeem kunnen zo alle gegevens computermatig verzameld worden.

Volgens een gestandaardiseerde methode wordt van ieder geschoten dier het conditieproduct (CP) vastgelegd. Dat is uiterst eenvoudig, iedere jager, al heeft hij meer dan lagere school, kan dat doen. Over de genoemde 5000 hectare worden deze gegevens op één punt per WBE vastgelegd. In een periode van drie jaar leren we dan wat het gemiddelde conditieproduct is voor bok- of geitkalf, bok en geit

Nu gaan we het afschot verhogen, bijvoorbeeld per twee jaren en we kijken weer wat het CP binnen die 5000 ha doet. Gaat het omhoog, dan zijn we op de goede weg en we kunnen de volgende twee jaren nog iets meer bejagen. Op een goed moment gaat het CP niet meer omhoog, dan is het zaak om het afschot zo aan te passen, dat het CP constant blijft. Is eenmaal de biologische draagkracht vastgesteld, dan is een fijnere regulatie voor economische en recreatieve aspecten mogelijk.

De provinciale aanvraag tot reeënbeheer wordt gebaseerd op territoria, niet op aantallen. De overheid geeft daarop een algemene vergunning af. De toegekende integrale toestemming tot reeëbeheer geeft de WBE de verantwoordelijkheid voor het totale pakket van maatregelen. De jagers die met het ree bekend zijn voeren het afschot door. Jagers weten waar de reeën staan, waar ze uittreden, waar ze de dieren kunnen verwachten. Interpretatieverschillen voor het afschot zullen blijven bestaan (kavereen, geiten, bokken), het is echter uit de tijd om bijvoorbeeld een bok te beoordelen naar zijn gewei. En zo kritisch is dat afschot niet, het genenmateriaal is al miljoenen jaren oud! Het behalen van aantallen afschot wordt geen doel op zichzelf meer. Jaarlijkse bijstelling

van de eventuele reductie aan de hand van plaatselijke fluctuaties wordt mogelijk. De eventuele bijstelling kan overlegd worden met een evaluatiecommissie van het regiobestuur, aangevuld met een provinciale fauna-ambtenaar.

Kans op wildwest? Ieder doet maar wat hij wil? Natuurlijk niet. We zijn toch als jager gewend aan dit systeem van eigen verantwoordelijkheid? We vragen toch ook geen vergunning aan om 34 hazen te schieten! We kennen in Nederland het begrip baglimit niet. Het loopt niet uit de hand, want het is een oud gegeven dat jagers hun eigen veld eerder te zuinig bejagen dan te veel. Dat blijkt ook wel uit de aantallen reeën die zich nu in ons land bevinden. Ondanks alle tellingen, strikte begeleiding en andere overbodige overheidszorg loopt de populatie alleen maar op en dat bewijst dat de misschien goedbedoelde overheidsbemoeienis geen positieve invloed op een aanvaardbare populatie heeft gehad. Een extra stimulans voor een goed beheer zou bovendien zijn om de belachelijk hoge jachthuyprijzen voor het reeënbeheer te elimineren.

Het plan Smit ligt op het ogenblik in meer uitgewerkte vorm bij de fauna-ambtenaren van de drie noordelijke provincies en binnenkort zal daar verder over gediscussieerd worden. Het is prettig te constateren, dat een aantal deskundigen in dezelfde richting denkt.

Foto: J. Hendriks

Vernieuwing zweethondenlijst

Door P.H. Schneider

Het is bijna zover, eind van het jaar vindt er weer een vernieuwing plaats van de huidige in gebruik zijnde zogenaamde 'zweethondenlijst'. Omdat honden en hun begeleiders niet het eeuwige leven hebben en ook adreswijzigingen regelmatig plaatsvinden en wij ook anderen met hun hond een kans willen geven, vindt er eind van dit jaar weer een vernieuwing plaats. Inschrijving op deze nieuwe lijst van 2003 kan uitsluitend schriftelijk geschieden aan:

P.H. Schneider
Jachtlaan 8
4851 AM Ukenhout

Met vermelding van: Naam/Adres/Postcode/Plaats/Telefoonnummer/ Provincie/Soort hond/Wel/niet gediplomeerd.

De enige twee eisen die wij stellen aan degene die zich hiervoor aanmelden, is dat de hond enkele natuurtochten op zijn of haar naam heeft staan. En verder dat de kwaliteit van de hond door middel van oefeningen in de loop van het jaar op peil gehouden wordt. De uitgave van de zweethondenlijst is een stukje service van de vereniging 'Het Reewild' aan alle reewildjagers in Nederland. (Lidmaatschap slechts € 30,- inclusief het verenigingsorgaan 'Capreolus' in full colour).

De datum van inschrijving sluit 1 december 2002. Bij het uitkomen van de nieuwe uitgave begin volgend jaar komen we uitgebreid terug op de resultaten van de afgelopen twee jaar en verder de werkwijze en de spelregels indien u als deelnemer toetreedt.

Betalingsherinnering voor contributie 2001 en 2002

Omdat er bij diverse leden vragen zijn gerezen over de betalingsherinneringen die zij in de afgelopen periode hebben ontvangen volgt hier een toelichting op de gang van zaken.

De inning van de contributies is dit jaar om redenen van efficiency voor het eerst uitbesteed aan Rekencentrum Kesteren. Dit administratiekantoor heeft de volgende acties uitgevoerd:

- Aan alle leden is in maart een nota gestuurd voor de contributie 2002 à € 30,-.
- Aan leden die hun contributie over 2001 nog niet hadden voldaan is een verzoek tot betaling gestuurd voor € 22,69 (=NLG 50,-).

Om automatiseringstechnische redenen was dit helaas niet eerder realiseerbaar.

- Circa 2 maanden later zijn aan die leden waarvan nog betalingsposten open stonden betalingsherinneringen gestuurd.

Diverse leden hebben de nota's voor 2001 en 2002 met elkaar verward en in eerste instantie slechts een van de twee betaald. Daarnaast heeft een aantal leden zich gestoord aan de toonzetting van de betalingsherinnering. Het

administratiekantoor heeft hierin een formulering toegepast die in het zakelijk leven gebruikelijk is, maar die voor een vereniging als de onze onbedoeld hard en te dreigend overkomt. Wij hopen dat met deze toelichting de misverstanden rond de contributie nota's zijn opgehelderd. Mocht u hierover nog vragen hebben dan kunt u zich wenden tot de penningmeester tel: 0318-553958.

Richtkijkers 2

Door Jan M. Smit

De vorige keer ben ik ingegaan op enkele algemene begrippen en ik heb iets verteld over de zin van grotere en kleinere objectieven. Nu een vervolg van het technische gedeelte, waardoor een beter begrip ontstaat over waar je bij de richtkijkers op moet letten.

Centrale buis, hoe dikker hoe beter?

Vele kijkers worden afgeleverd met een centrale buis van 1 inch (25,4 mm) of met een doorsnede van 30 mm. Laat een dickere buis meer licht door dan een kleinere in doorsnede? Meestal is dat niet zo. Het ligt aan de constructie van de lenzen met de daaraan gekoppelde lichtbuiging, of die stralengang binnen de diameter van 25,4 of van 30 mm gehouden kan worden.

Een grotere centrale buis is wat sterker, maar tevens zwaarder en bovendien zal de montage op de buks wat hoger worden. De lichtdoorlaatbaarheid wordt alleen maar zijdelings beïnvloed. Kun je de afstelmechanismen iets ruimer onderbrengen, dan zullen alle schuifringetjes, schroefdraden en dergelijke niet in de weg van de stralengang zitten of weerkaatsing veroorzaken waardoor het licht minder verstrooid wordt.

Oogafstand

Het is voor een richtkijker erg belangrijk dat er genoeg oogafstand is. Dit is de afstand, gemeten vanaf de rand van de metalen ring om het oculair tot aan het kleinste snijvlak van de stralengang van het licht dat door de kijker valt. Je kunt dat snijvlak heel gemakkelijk bepalen door met de richtkijker op de heldere lucht te richten, een sterke lamp op een paar meter afstand gaat ook. Houd dan een wit papiertje op ongeveer 5 cm achter het oculair en beweeg dat van en naar de kijker. Op een goed moment zie je dan een scherp rondje op z'n kleinst. Meet nu de afstand tussen dit rondje en het metaal van de kijker en je hebt de theoretische oogafstand. Is er veel licht, zoals van de zon, dan kun je ook het papiertje in het verlengde van de kijker houden en je ziet dan de stralen dichter bij elkaar komen en weer van elkaar wijken. Het smalste punt geeft ook weer het brandpunt, gelijk aan de oogafstand, aan. Deze afstand is heel belangrijk in verband met de terugslag van een buks.

Minder terugslag: zwaardere buks en lichter kaliber.

Meer terugslag: lichtere buks en zwaarder kaliber.

De patroon is ook van wezenlijke invloed. Zo geeft een kogel van 145 grains in een 30-06 beduidend minder terugslag dan een kogel van 220 grains in dezelfde buks.

Zoek dus uit waar je mee schiet en bepaal het gewicht van de buks met toebehoren. Zet je een kijker op een zwaar kaliber lichte buks, dan is een grote terugslag te verwachten. Kijk je te dichtbij, dan kun je een klap tegen je oog of bril van de oculairrand krijgen, hetgeen bepaald onprettig is. Met veel terugslag moet je dus meer oogafstand hebben dan met minder terugslag. Over het algemeen hebben de Europese kijkers een kleinere oogafstand dan de Amerikaanse. De Europese buksen zijn namelijk meestal wat zwaarder (in Duitsland zijn die dubbelbuksen erg geliefd), terwijl ook de bekende zware Amerikaanse kalibers minder vaak in Europa gebruikt worden. Een oogafstand die te gering wordt (minder dan 7,5 cm) levert het risico van oog- of brilbeschadiging. Die theoretische oogafstand moet je eigenlijk aanpassen aan het feit of iemand een bril draagt of niet. Dat scheelt soms centimeters afstand! In het kader van het parallaxonderzoek heb ik een aantal oogafstanden gemeten tot aan de rand van de bril. Hoe korter de afstand wordt, des te kritischer een halve centimeter verschil zal zijn!

Er wordt wel eens geadverteerd met een groter beeldveld. Dat kan inderdaad bij de ene kijker of bij de andere nog wel eens iets verschillen, maar alles heeft zijn 'prijs'. Een breder beeldveld gaat samen met minder oogafstand, dus vooral bij de zware kalibers moet je dat goed in de gaten (of in het oog) houden.

We zien af en toe wel eens een film of politie-serie op de tv. Sommige macho's bezigen dan een wapen met kijker en je kunt direct zien of zo'n acteur daaraan gewend is of niet.

Foto: J. Hendriks

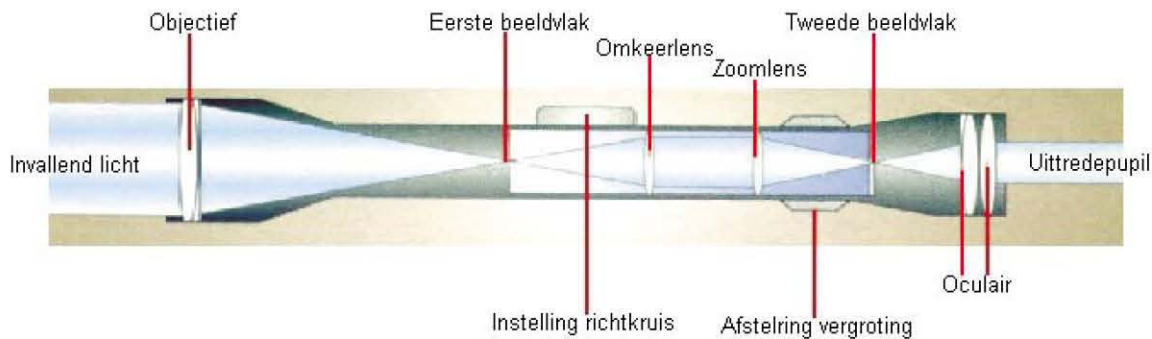
Drukt hij de richtkijker tegen het oog als bij een veldkijker, dan schiet ik al in de lach!

Veerring of vering?

De firma Swarovski heeft een verende oculairring ingebouwd. Dit zou oogbeschadigingen voorkomen. Ik heb dat uitprobeerd met een paar schoten met de kijker te dicht bij het oog, maar je ondergaat evengoed een optater waar je schotschuw van wordt! Zoals Evert van Rhee terecht opmerkte heeft deze verende ring alleen zin om erger te voorkomen. Schiet je met het oog net even te dichtbij de kijker, dan kan de vering het verschil betekenen tussen een aantal hechtingen en een blauwe plek. Als je zo gewend bent aan je buks met kijker, dan zal bijna automatisch de juiste oogafstand in acht worden genomen en heeft die verende ring verder alleen verkoop-technische waarde. Heb je echt die ring een paar maal gevoeld, overweeg dan een kijker met meer oogafstand. In het algemeen is het ook zo, dat hoe zwaarder kaliber je schiet, hoe kleiner de vergroting van de kijker zou moeten zijn. Om olifanten te schieten behoeft je geen kijker met een vergroting van 12 x te gebruiken. De oogafstand bij sterke vergrotingen wordt meestal kleiner en dat samen met die zware kalibers geeft onherroepelijk problemen met verwondingen aan het gezicht! Zet de kijker over het algemeen dichter bij de loopmond. Het is gemakkelijker om de plaats van de wang iets meer naar voor te leggen dan dat je bij een normale aanslag met je gezicht terug zou moeten gaan.

Richtkruis

Het richtkruis is eigenlijk het belangrijkste punt waar alles om draait. Heb je een mooi duidelijk afkomen, dan behoeft er wat het richten betreft weinig misverstand te bestaan. Let erop, dat je altijd zo goed mogelijk met je oog in de optische as van het instrument zit. Dat klinkt ingewikkeld, maar in de praktijk moet je gewoon zorgen dat de omtrek van het kijkerbeeld scherp is, wanneer je bril op

ongeveer 5 – 7 cm afstand gehouden wordt. Zo gauw je die omtrek niet duidelijk meer ziet, zit je niet in het brandpunt van de stralen en bestaat de kans dat de parallax een grotere rol gaat spelen (daarover later meer). Dat vergt wel dat je de oculairring goed moet afstellen. Meestal kun je deze verdraaien. Kijk dan naar een klein punt op 150 meter en draai de ring tot het kruis en het richtpunt scherp zijn zonder dat je je oog behoeft in te spannen. Draai een paar keer 'over dit punt heen' en je komt dan bijna automatisch tot de juiste afstelling. Dit wordt het duidelijkst als je het in de schemer doet, je pupil is dan het grootst en de scherptediepte het geringst, waardoor een nauwkeurige afstelling mogelijk wordt. Kijk ook eens of de draden redelijk recht blijven wanneer je het oog van links naar rechts beweegt, zodat je bijna langs de rand van het beeld nog net een draad kunt zien. Trekt deze erg krom, dan is te verwachten dat de correctie van de kijker minder goed is. Deze proef kun je ook doen met verticalen of horizontalen van een gebouw. Ook deze moeten nagenoeg recht blijven.

Het richtkruis wordt geconstrueerd in het eerste of in het tweede beeldvlak, zie de tekening. Het eerste beeldvlak bevindt zich het dichtst bij het objectief en ligt het richtkruis in dit vlak, dan vergroot het mee met de vergroting van de variabele kijkers. Dit systeem wordt vooral toegepast in de Europese kijkers. In donkere omstandigheden kan het handig zijn dat je duidelijke en dikke balken ziet. Bovendien heeft deze plaats het voordeel dat de positie van het richtkruis, wanneer een andere vergroting wordt voorgedraaid, exact op dezelfde plaats blijft. Ook worden de verhoudingen bij het afstandschatten, door een beest tussen de dikke gedeeltes van het kruis op te nemen, niet anders. Een nadeel is dat bij goede lichtomstandigheden en meer vergroting een relatief

groot deel van een klein doel achter de draden verdwijnt, zodat exact richten op deze doelen moeilijker wordt.

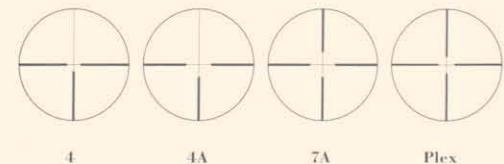
De Amerikaanse kruizen liggen vaak in het tweede beeldvlak, het dichtst bij het oculair. Nu vergroot het kruis niet mee met de variabele instelling, het blijft altijd zijn eigen grootte bewaren. Afstandsbepaling wordt moeilijker, terwijl ook de techniek kritischer wordt om het richtkruis bij het instellen van een andere vergroting op precies dezelfde plaats op het richtpunt te houden. Omdat in Amerika 's nachts niet gejaagd wordt, zijn de voordelen van het tweede beeldvlak hier groter dan de nadelen, bovendien is het gebruik van laserafstandsmeters daar gemeengoed geworden.

De extra voorzieningen als de lichtpunten zijn geschikt voor duistere omstandigheden zoals die bij ons op de varkens en ook in het buitenland kunnen voorkomen, en kunnen dan een aanzienlijk voordeel en gemak in het richten opleveren.

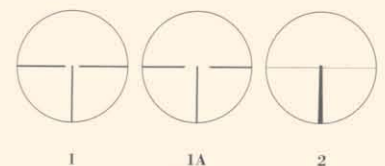
Vroeger waren de 'dradenkruizen' ook inderdaad van draad. Nu wordt over het algemeen de techniek van etsen op glas toegepast. Over de techniek daarvan verwijs ik naar de technische literatuur, al is dit artikel waarschijnlijk ook al wat in deze zin.

De beste vergroting voor een universele buks is mijns inziens 4x, vast. Het klinkt wat vreemd en ik kan het niet bewijzen, maar naarmate je ouder wordt (vijftig plus), werk je beter met een kleinere vergroting (4x) dan een grotere. Een vaste vergroting verdient altijd de voorkeur, indien je onder dezelfde omstandigheden jaagt. Schiet je uitsluitend reeën vanaf de hoogzit op hooguit 98 meter, dan is een variabele kijker dus minder op z'n plaats. Wil je ook met hetzelfde geweer op kleinere doelen schieten (vossen en kleiner), dan kun je een vergroting van 6x overwegen, ook vast. Probeer een kwalitatief zo goed

mogelijke kijker aan te schaffen. Bij dure kijkers kun je ook vrij zeker zijn dat wanneer je de afstelling wijzigt, iedere klik ook inderdaad doet wat je verwacht. Goedkopere hebben de neiging dat ze een 'loze klik' nodig hebben om het afkomen van links naar rechts of van onder naar boven te veranderen. Je kunt dit vrij eenvoudig uitzoeken door proefschoten te maken. Dat moet af en toe toch en het is de zekerste methode. Je kunt ook de buks stevig vastzetten, op een punt richten op 200 meter en dan voorzichtig, zonder de buks te verschuiven, aan de instellingen voor de kijker draaien. Zie je na de eerste klik niet al een kleine verschuiving optreden, wees dan bedacht op een traag reageren op de instelling.

De vorm van het richtkruis is afhankelijk van iemands voorkeur. De meest gebruikte is de 4, 4A of 7A van Swarovski, met een lichte voorkeur voor de 4A. De Amerikaanse (du)plex voldoet ook uitstekend.

De vrijeindigende middenbalk met aan weerszijden vaak ook vrijeindigende zijbalken (Swarovski 1, 1A, 2) kan voldoen tijdens drijf- en drukjachten op varkens, maar zijn iets minder universeel dan de andere serie.

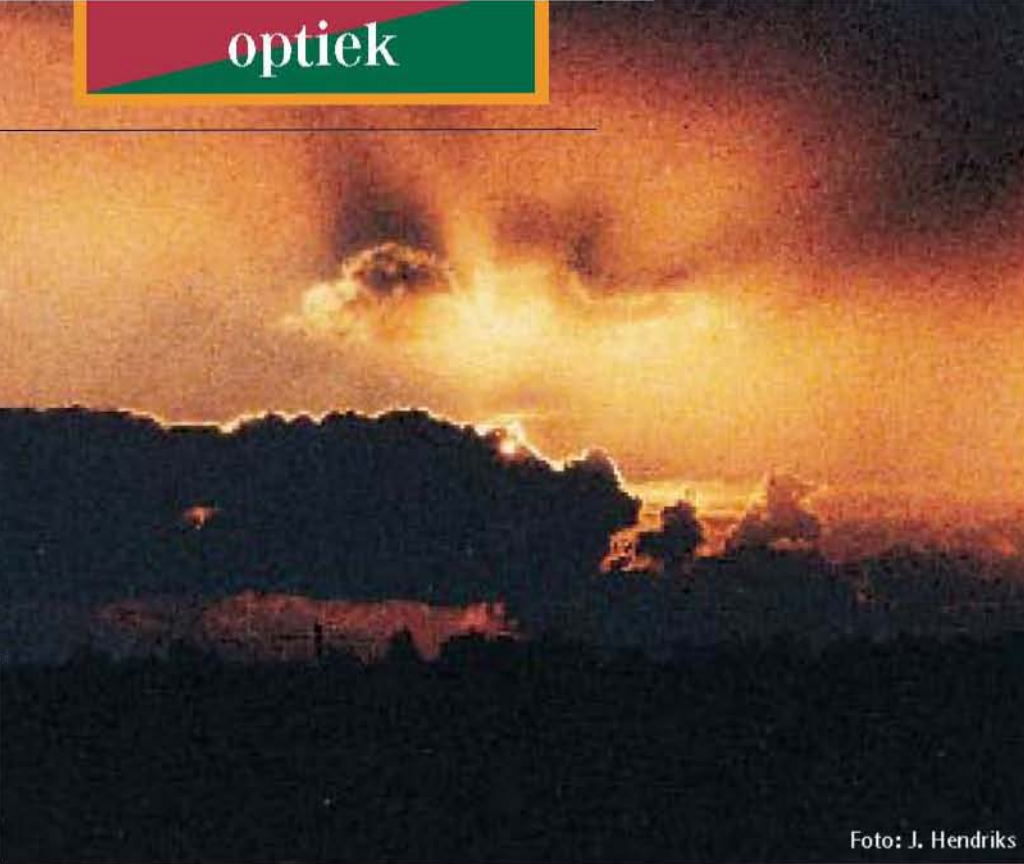

Foto: J. Hendriks

Voordelen vaste vergroting

- Compacte bouw, minder lenzen die kans op breuk geven.
- Minder bewegende en vaste onderdelen.
- Bij een minder aantal vrije lensoppervlakken is er minder strooilicht bij tegenlicht; het geringer aantal (vrije) lenzen kan de lichtdoorlaatbaarheid en de scherpte gunstig beïnvloeden.
- Parallax is gemakkelijker in te stellen.
- Altijd dezelfde vergroting, waar je aan went.
- Nooit abusievelijk de verkeerde vergroting voorgedraaid.
- Ietsje lager in gewicht (maar dit is een klein nadeel als je terugslaggevoelig bent!).
- Het objectief is meestal kleiner, zodat de kijker lager op de buks gemonteerd kan worden. Bovendien heeft een kleiner objectief het voordeel, dat in de koude bij terreinverkenningen met hulp van de 4WD het glas minder lang beslagen blijft als je na enige tijd buiten weer in de auto stapt (de kleinere lens komt eerder op temperatuur).
- Omdat vaste vergrotingen meestal tot 6x gaan, kom je niet in de verleiding om door de kijker 'aan te spreken'. Dat is een gevaarlijke handeling.

Neem je een bepaalde vergroting, houd dan rekening met de volgende feiten.

- Hoe meer vergroting, hoe dichter het beestje bij je lijkt te komen, maar hoe meer je de eigen trilling in de richtkijker ziet. Bij 4x vergroting lijkt een dier op 100 meter afstand op 25 meter te staan,

maar je trilt ook 4x zoveel als bij een vergroting van 1x.

- Als de vergroting toeneemt, zal meestal de helderheid afnemen (afhankelijk van pupilgrootte).
- Bij toenemende vergroting nemen vaak de oogafstand en de grootte van het beeldveld af.
- Sterkere vergroting is meestal beduidend kostbaarder.

Houd je het op één universeel kaliber buks en wil je daar onder sterk wisselende omstandigheden en afstanden mee jagen, dan is de aanschaf van een verstelbare kijker te overwegen. Deze kijkers waren enkele tientallen jaren geleden echt veel kwetsbaarder dan de kijkers met vaste vergroting, maar daar kun je in deze tijd niet meer van uitgaan. Ook de variabelen zijn hartstikke goed en zitten degelijk in elkaar. De variabelen hebben de technische beperking, dat de maximale vergroting in het algemeen 3 tot 4x de minimale vergroting kan zijn. Er zijn uitzonderingen, zoals de Seeadler (3-15x). Een kijker, die dus een beginwaarde heeft van 1,5x vergroting, zal op z'n hoogst een 6x vergroting hebben. Maak een keuze uit de meest gangbare variabele kijkers van 1,25 tot 4x of 1,5 tot 6x. Voor de drijfjacht gebruik je 1,25 of 1,5x (ook voor de nazoek op varken en hert), voor de bosjacht draai je deze op 2 of 3x, voor normale afstanden (100 tot 250 meter) 3 - 4x en voor kleine doelen en langere schootsafstanden (van 200 - 300 meter) kies je eventueel 5 - 6x. Kies ook weer het richtkruis

zoals eerder genoemd. Aardig om te vermelden is, dat in het parallaxonderzoek (volgende artikel) ook bleek, dat over het algemeen de kleinste vergrotingen op 100 meter de kleinste groepen opleverden!

Tegenwoordig is het de gewoonte om variabele richtkijkers aan te schaffen van het slag 3 tot 9x en 4 tot 16x en soms nog wel meer. Meer dan 6x heb je naar mijn mening voor de normale Europese omstandigheden niet nodig en het is redelijk zinloos om een kijker te kopen met een maximale vergroting van 12x, indien je die één keer in de achtehalf jaar zou kunnen gebruiken. Er zijn nadelen aan zulke sterk vergrotende kijkers verbonden. Het gebruik, vooral met maximale vergroting, stelt hoge eisen aan de jager. Kijk je door zo'n richtmiddel, dan zie je bij een vergroting van $\pm 12x$ heel duidelijk, hoe de trillingen tijdens het richten versterkt lijken te worden. Het schokt en bibbert alle kanten op en je durft bijna niet meer te schieten. Het beeldveld wordt bij sterkere vergrotingen ook erg klein, dus als je snel een dier 'van de veldkijker' met de richtkijker op moet sporen, kan dat moeilijkheden geven. Krijg je opeens een geit op 41 meter voor je en de 12x vergroting is nog voorgedraaid, dan kun je grijze haren tellen, want meer zie je niet en je verprutst je kans. En als je dat nog een keer zou overkomen, krijg je er zelf grijze haren van (zie: Alle kogels vliegen... ISBN 90-70886-40-5). De lichtopbrengst van sterke vergrotingen is erg afhankelijk van de eigen pupil en de objectiefdoorsnede. Het is wel waar, dat je bij meer vergroting in het duister meer details ziet. Dat verschijnsel mag je niet verwarren met meer helderheid.

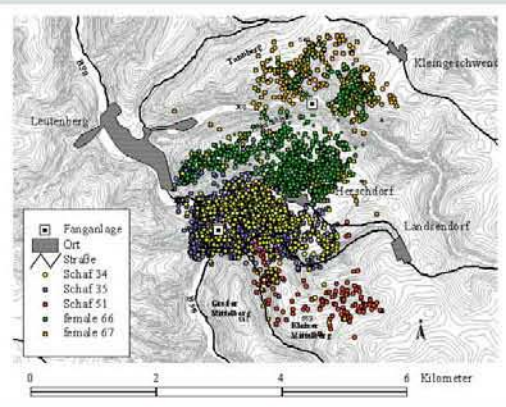
De volgende keer iets over de mijns inziens meest universele vergrotingen en over het verschijnsel 'parallax'.

Opmerkingen?

jan1.smit@wxs.nl

Voor u gelezen

Door Jan M. Smit

Wild und Hund 7/02

Per satelliet op jacht! Dat is de veelzeggende titel van een onderzoek naar het territoriumgedrag van dieren met behulp van een GPS-apparaat. De letters staan voor global positioning system, een apparaat waarmee je op 15 meter nauwkeurig je positie kunt bepalen. Daar wordt ook gebruik van gemaakt om met de auto de weg te vinden

met behulp van postcodes en dergelijke. De apparaten zijn bevestigd aan een halsband en zijn compleet met zender, krachtbron en elektronica, volledig waterdicht in stevig plastic verpakt. Ze worden steeds kleiner en betrouwbaarder en ze kunnen enkele jaren lang uitstekend behulpzaam zijn bij telemetrisch migratieonderzoek, ook op ree. De nieuwste apparaatjes zijn niet zwaarder dan 300 gram en kunnen afgesteld worden op enkele positiebepalingen per dag. Deze worden verzonden, zodat een onderzoeker twee of drie keer per etmaal exact weet waar een dier naartoe gegaan is. Om een goed beeld te krijgen van het ree, zou het aanbeveling verdienen om zowel het territoriumgedrag van een volwassen bok en geit, maar ook zo mogelijk dat van de kalveren te weten te komen. Het moet dus zo zijn, dat de signalen per dier herkenbaar zijn. Voor het bevestigen van de halsbanden is er wel sprake van enige stress, zowel bij het dier als bij de 'vanger', maar dat moet je maar voor lief nemen. (Over het afnemen stond

niets vermeld, maar elders heb ik gelezen dat het materiaal 'afgesteld' kan worden op enkele jaren, waarna de halsband door slijtage uit zichzelf loslaat. Vanwege de signalen die dan exact op dezelfde plaats blijven, kun je de gps dan terugvinden - jms).

Dit onderzoek had betrekking op moeflon. De onderzoeker kon nagaan, hoe groot het leefgebied was. Voor verschillende dieren strekte zich dat uit van 385 tot 761 hectare. Enkele verplaatsingen strekten zich uit van 4 tot 6 kilometer, waarbij ook wegen en kanalen overgestoken werden. Voorkeurplaatsen werden duidelijk en ook zag men, dat sommige gunstig geachte biotopen niet aangenomen werden.

Nadere informatie:

www.umweltanalysen.com

Wild und Hund 8/02

Welterusten. Veel is onduidelijk over de echte slaap bij het wild. Burkhard Stöcker vertelt iets over zijn eigen ervaringen met slapend wild en over de slaapgewoontes bij grofwildsoorten. Wat ons voornamelijk interesseert is wat het ree doet. Welnu: dat slaapt maar heel korte tijd. In de zomer één tot twee uren per

Foto: J. Hendriks

dag, in de winter is dat twee tot vier uren. Vergis je niet: een diepe slaap zodat het niets meer merkt van de omgeving duurt maar een paar minuten. Bubenik (1960) en Morrison (1969) ontdekten, dat het ree in die minuten ook niet reageert op lawaai en zelfs niet op aanraking! Dus grijp je kans! Verder wordt nog ingegaan op de slaapgevoonten van varken, moeflon en roodwild.

Wild und Hund 9/02

Een bijdrage van Burkhard Winsmann-Steins (met fraaie foto's) over het territoriumgedrag van tweejarige bokken. Een jaarling kan getolereerd worden door de erkende oudere plaatsbok, maar indien er vanaf april, mei, tweejarige kapers op de kust zijn komt het voor dat zij een jaarling op niet mis te verstaan wijze aanvallen. De schrijver heeft meegemaakt, dat de plaatsbok op zijn beurt agressief werd tegen de jongere tweejarige indringer en deze verjoeg. Het gedrag van die tweejarigen is vooral afhankelijk van de reedichtheid. Is er meer dan voldoende ruimte, dan zijn de gevaren voor aanvallen ook niet zo groot.

Wordt de oudere plaatsbok geschoten, dan is het heel waarschijnlijk, dat een twee- of hooguit driejarige bok zijn plaats inneemt. Het gebeurt niet vaak dat een andere oudere bok dat doet, omdat deze zijn eigen territorium al heeft. Toch kan het voorkomen dat jagers wel denken dat een oudere bok het territorium overgenomen zou hebben. Dat komt door de indruk van het gewei. Jongere bokken tonen soms een geweisprong, vooral indien de leefomstandigheden veel gunstiger worden. Zo kan een tweejarige redelijk kapitaal opzetten zodat de indruk gevestigd wordt dat het al een ouder dier is. Burkhard kon met foto's aantonen dat dit soms op een misverstand berust.

Hij adviseert daarom niet vóór de bronst de plaatsbok te schieten, vooral niet indien er meer jongere bokken zijn die de plaats in willen nemen. De onrust neemt dan sterk toe en ook de veegschade, omdat iedere jonge bok driftig wil markeren. Is in een bekend territorium een oudere plaatsbok geschoten, wacht dan een paar jaar voordat je daar weer een volwassen bok bemachtigt.

Deer 3/2002

Mond- en klauwzeer blijft de Engelsen bezig houden. In een artikel van Thrusfield en Fletcher wordt nog eens ingegaan op de problematiek.

In Engeland is ook in de jaren 1967 en -68 een uitbraak van MKZ geweest. Maar toen waren de dichtheden van de hertachtigen de helft van wat ze nu zijn. Vooral het ree heeft zich explosief vermeerderd en er is geen graafschap meer zonder het ree.

In '68 werd een half miljoen dieren geruimd, bij de uitbraak van 2001 was dat vier miljoen, acht keer zo veel! Ook in '68 barstte er al een discussie los van wat je zou moeten doen of laten, mede aan de hand van een wetenschappelijk rapport van Gibbs. Dit toonde aan dat in het wild levende dieren wel degelijk met het virus besmet konden zijn!

De praktijk leerde daarnaast dat, wanneer er kuddes gedeeltelijk geruimd werden, de hertachtigen dankbaar gebruik maakten van het extra voedselaanbod en meer te zien waren aan de randen van het graasgebied voor het gedomesticeerde vee. Ook dat er soms herten te zien waren die duidelijk ziekteverschijnselen vertoonden. Dat betekende onrust onder de boeren.

Het Engelse Ministerie van Landbouw had weinig keus. Ze gingen ervan uit dat:

- Herten over het algemeen in een nauw omschreven gebied bleven;
- het onmogelijk was om hele populaties te elimineren;
- door de eeuwen heen wilde dieren endemisch besmet waren geweest en dat dit geen directe bron van een epidemie was;
- dat de wilde dieren geen overtuigende rol hadden gespeeld in de '67-uitbraak.

Pilbright gaf aan dat hoewel dieren besmet konden zijn, het directe contact met agrarisch vee tot de uitzonderingen behoorde. Er zou besmetting via bacterievervoer door de wind mogelijk zijn, maar alleen op zeer korte afstand (10 meter). Hoewel er dus wel van enig besmettingsgevaar gesproken kan worden, is het lange-termijn-risico beperkt.

Nu wordt aanbevolen om:

- Geen gehele populaties weg te nemen. Het risico van het aantrekken van andere (dieren uit) populaties neemt daarmee toe, je

krijgt een 'aanzuigefect' met wellicht besmette dieren. Bij deze overweging spelen de ervaringen in Californië en Rusland (zie vorige Capreolus) een rol;

- agrarische kuddes kunnen in gebieden met veel wild voor de zekerheid in de stal gehouden worden;
- gedomesticeerd vee op grotere vlaktes (zoals schapen in Schotland) kunnen blijven waar ze zijn, het verzamelen van deze dieren veroorzaakt eerder een groter dan een kleiner risico.

Men komt tot enkele algemene aanbevelingen (voor Engeland):

- Laat de wilde dieren voor wat ze zijn tot dat de boer nieuwe dieren aanschaft. Verdachte of te dichtbij komende herten kunnen eventueel alsnog verwijderd worden;
- vermeerder de kennis bij de gezondheidsdiensten voor dieren en doe onderzoek naar de samenhang van eventuele besmetting tussen herten en gedomesticeerd vee;
- zet een actieplan in elkaar (met als onderdeel 'goede voorlichting') voordat een nieuwe uitbraak plaatsvindt.

Wild und Hund 10/02

Enkele praktische tips, die reeënjagers van pas kunnen komen.

Ontweiden. Heb je dat gedaan en moet je nog een eind met de auto, dan kan iemand de reuk van de handen na het ontweiden vervelend vinden. Om elk geurtje op te heffen kun je de handen even 'wassen' met tandpasta en afspoelen met water. Na afloop zijn de handen gegarandeerd reukloos. En de tube stop je weer in je zak!

Geweibehandeling. Ook al kook en bleek je nog zo zorgvuldig, het kan gebeuren dat de roos of het begin van het gewei wat wittig uitslaat. Gooi een paar handjes oude elzenpropen in een plastic doosje met water, deksel erop en 14 dagen laten staan. Je krijgt dan een natuurlijke bruine kleurstof die je met een kwastje of tandenborstel op het gewei aan kunt brengen.

ADV. Dorhout Mees

ADV. Landrover